



# ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

23 Δεκεμβρίου 2016

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

Αρ. Φύλλου 241

## ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 4447

**Χωρικός σχεδιασμός - Βιώσιμη ανάπτυξη και άλλες διατάξεις.**

**Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ  
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ**

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

### ΜΕΡΟΣ Α'

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'  
ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ  
ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΧΩΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ**

#### **Άρθρο 1 Βασικές έννοιες**

Για την εφαρμογή του παρόντος, ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

α) «Σύστημα χωρικού σχεδιασμού»: το σύνολο των χωροταξικών και πολεοδομικών πλαισίων και σχεδίων που περιγράφονται στα άρθρα 5, 6, 7, 8 και 10, όπως αυτά διαρθρώνονται συστηματικά και ιεραρχούνται σε επίπεδα, με βάση τη γεωγραφική κλίμακα στην οποία αναφέρονται, την αποστολή και το περιεχόμενό τους.

β) «Στρατηγικός χωρικός σχεδιασμός» (χωροταξικός σχεδιασμός): ο σχεδιασμός, που εκπονείται σε εθνική ή περιφερειακή κλίμακα, με τον οποίο τίθενται οι μεσοπρόθεσμοι ή και μακροπρόθεσμοι στόχοι της ανάπτυξης και οργάνωσης του χώρου, καθώς και οι γενικές κατευθύνσεις και οι αναγκαίες, όπου απαιτείται, ρυθμίσεις, για τη διαμόρφωση των οικιστικών περιοχών, των περιοχών ασκήσεως παραγωγικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και των περιοχών προστασίας.

γ) «Ρυθμιστικός χωρικός σχεδιασμός» (πολεοδομικός σχεδιασμός): ο σχεδιασμός με τον οποίο καθορίζονται οι κανόνες για τη χρήση, τη δόμηση και την εν γένει εκμετάλλευση του εδάφους στον αστικό χώρο και την ύπαιθρο.

δ) «Οργανωμένοι υποδοχείς δραστηριοτήτων»: οι περιοχές που αναπτύσσονται βάσει ολοκληρωμένου σχεδιασμού προκειμένου να λειτουργήσουν κατά κύρια ή αποκλειστική χρήση ως οργανωμένοι χώροι ανάπτυξης παραγωγικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Ως οργανωμένοι υποδοχείς δραστηριοτήτων νοούνται ιδί-

ως οι Περιοχές Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης (ΠΟΤΑ) του άρθρου 29 του ν. 2545/1997(Α' 254), οι Περιοχές Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων (ΠΟΑΠΔ) του άρθρου 24 του ν. 1650/1986 (Α' 160), οι Οργανωμένοι Υποδοχείς Μεταποιοητικών και Επιχειρηματικών Δραστηριοτήτων της παρ. 4 του άρθρου 41 του ν. 3982/2011, τα Ειδικά Σχέδια Χωρικής Ανάπτυξης Δημοσίων Ακινήτων (ΕΣΧΑΔΑ) του άρθρου 12 του ν. 3986/2011 (Α' 152) και τα Ειδικά Σχέδια Χωρικής Ανάπτυξης Στρατηγικών Επενδύσεων (ΕΣΧΑΣΕ) του άρθρου 24 του ν. 3894/2010 (Α' 204).

ε) Βιώσιμη ανάπτυξη: η ανάπτυξη που συνθέτει κοινωνικούς, οικονομικούς και περιβαλλοντικούς στόχους με σκοπό την:

αα) επίτευξη διατηρήσιμης οικονομικής ανάπτυξης με τη δημιουργία ισχυρής παραγωγικής βάσης και έμφαση στην καινοτομία και την αύξηση της απασχόλησης,

ββ) εδαφική και κοινωνική συνοχή, δίκαιη κατανομή πόρων και άρση των αποκλεισμών,

γγ) προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, της βιοποικιλότητας, του τοπίου και την αειφόρο χρήση των φυσικών πόρων.

#### **Άρθρο 2**

##### **Διάρθρωση συστήματος χωρικού σχεδιασμού**

1. Ο χωρικός σχεδιασμός ασκείται σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο και διακρίνεται, ανάλογα με το χαρακτήρα του, σε στρατηγικό ή ρυθμιστικό:

α. Στην κατηγορία του στρατηγικού χωρικού σχεδιασμού υπάγονται τα Ειδικά Χωροταξικά Πλαίσια του άρθρου 5 και τα Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια του άρθρου 6.

β. Στην κατηγορία του ρυθμιστικού χωρικού σχεδιασμού υπάγονται τα πολεοδομικά σχέδια τα οποία εκπονούνται σε τοπική κλίμακα και τα οποία διακρίνονται σε δύο επίπεδα σχεδιασμού.

2. Στο πρώτο επίπεδο του ρυθμιστικού χωρικού σχεδιασμού περιλαμβάνονται:

α) Τα Τοπικά Χωρικά Σχέδια του άρθρου 7, τα οποία ρυθμίζουν τη βιώσιμη χωρική ανάπτυξη και οργάνωση της εδαφικής περιφέρειας ενός Ο.Τ.Α.,

β) τα Ειδικά Χωρικά Σχέδια του άρθρου 8, τα οποία αποτελούν υποδοχείς σχεδίων, έργων και προγραμματικών ανεξαρτήτως διοικητικών ορίων.

3. Στο δεύτερο επίπεδο του ρυθμιστικού χωρικού σχεδιασμού περιλαμβάνονται τα Πολεοδομικά Σχέδια Εφαρμογής του άρθρου 10, τα οποία αποτελούν την εξειδίκευση και εφαρμογή των σχεδίων του πρώτου επιπέδου.

### **Άρθρο 3** **Εθνική Χωρική Στρατηγική**

1. Για τη βιώσιμη ανάπτυξη και οργάνωση του εθνικού χώρου, το Υπουργικό Συμβούλιο διαμορφώνει Εθνική Χωρική Στρατηγική. Η Εθνική Χωρική Στρατηγική αποτελεί κείμενο αρχών και περιλαμβάνει βασικές κατευθύνσεις χωρικής οργάνωσης, τους βασικούς άξονες, τους μεσοπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους στόχους χωρικής ανάπτυξης στο επίπεδο της Γενικής Κυβέρνησης και των επιμέρους φορέων της, καθώς και τα προτεινόμενα μέτρα και δράσεις για την υλοποίηση της επιδιωκόμενης ανάπτυξης. Η Εθνική Χωρική Στρατηγική αποτελεί βάση για το συντονισμό των στρατηγικών χωροταξικών Πλαισίων, των επιμέρους επενδυτικών σχεδίων και προγραμμάτων του Κράτους, των Ο.Τ.Α. Α' και Β' βαθμού και των δημόσιων νομικών προσώπων, πλαισίων, σχεδίων και προγραμμάτων που έχουν σημαντικές επιπτώσεις στην ανάπτυξη και συνοχή του εθνικού χώρου. Ειδικότερα, η Εθνική Χωρική Στρατηγική μπορεί να περιλαμβάνει τους βασικούς άξονες για όλο το φάσμα των θεμάτων που καλύπτουν όλα τα επίπεδα σχεδίων και ιδίως για:

- α) Τη βιώσιμη ανάπτυξη και δικτύωση του εθνικού χώρου,
- β) τη διάρθρωση και δομή του αστικού και οικιστικού δικτύου της χώρας,
- γ) τη διάρθρωση των παραγωγικών τομέων,
- δ) την πολιτική γης και αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας,
- ε) τη χωρική διάρθρωση των δικτύων και υπηρεσιών τεχνικής, κοινωνικής και διοικητικής υποδομής εθνικού ενδιαφέροντος, καθώς και τη χωρική κατανομή των υποδομών γνώσης και καινοτομίας,
- στ) τη βιώσιμη ανάπτυξη υποενοτήτων του εθνικού χώρου με ιδιαίτερη έμφαση στο θαλάσσιο, νησιωτικό, ορεινό και παράκτιο χώρο.

2. Η Εθνική Χωρική Στρατηγική καταρτίζεται υπό την ευθύνη και εποπτεία του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας σε συνεργασία με τα συναρμόδια Υπουργεία και εγκρίνεται από το Υπουργικό Συμβούλιο ύστερα από γνώμη του Εθνικού Συμβουλίου Χωροταξίας. Η Εθνική Χωρική Στρατηγική μετά την έγκρισή της ανακοινώνεται στη Βουλή.

3. Για την κατάρτιση της Εθνικής Χωρικής Στρατηγικής λαμβάνονται υπόψη τα προγράμματα οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης της παρ. 8 του άρθρου 79 του Συντάγματος, η Εθνική Αναπτυξιακή Στρατηγική της χώρας για κάθε προγραμματική περίοδο, το πλαίσιο δημοσιονομικής στρατηγικής και το εθνικό πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων, οι διεθνείς, ευρωπαϊκές και εθνικές πολιτικές για την προστασία του περιβάλλοντος, καθώς και άλλα γενικά ή ειδικά προγράμματα εθνικής ή διαπεριφερειακής κλίμακας που επηρεάζουν σημαντικά τη διάρθρωση και ανάπτυξη του εθνικού χώρου.

4. Οι βασικοί άξονες, οι στόχοι της Εθνικής Χωρικής Στρατηγικής λαμβάνονται υπόψη κατά την κατάρτιση των Ειδικών και Περιφερειακών Χωροταξικών Πλαισίων.

### **Άρθρο 4** **Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξίας**

1. Συνιστάται στο Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξίας, το οποίο αποτελείται από δεκαεννέα (19) μέλη:

α) Έναν (1) επιστήμονα αναγνωρισμένου κύρους, ευρείας αποδοχής και εμπειρίας σε θέματα χωροταξίας ως Πρόεδρο, που ορίζεται με τον αναπληρωτή του, από τον Υπουργό Περιβάλλοντος και Ενέργειας μετά από δημόσια πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος.

β) Εκπροσώπους από: την Ένωση Περιφερειών Ελλάδος (ΕΝΠΕ), την Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδος (ΚΕΔΕ), το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος (ΤΕΕ), το Γεωτεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας (ΓΕΩΤΕΕ), το Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδος (ΟΕΕ), το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος (ΞΕΕ), το Σύνδεσμο Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ), το Σύνδεσμο Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών (ΣΕΒ), την Ελληνική Συνομοσπονδία Εμπορίου και Επιχειρηματικότητας (ΕΣΕΕ), τη Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδος (ΓΣΕΕ), τη Γενική Συνομοσπονδία Επαγγελματιών Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδας (ΓΣΕΒΕΕ), την Κεντρική Ένωση Επιμελητηρίων Ελλάδος (ΚΕΕΕ), την Πανελλήνια Συνομοσπονδία Ενώσεων Αγροτικών Συνεταιρισμών (ΠΑΣΕΓΕΣ), την Πανελλήνια Ένωση Αρχιτεκτόνων Διπλωματούχων Ανωτάτων Σχολών (ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ), το Σύλλογο Ελλήνων Μηχανικών Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΣΕΜΠΧΠΑ) και το Σύλλογο Ελλήνων Πολεοδόμων και Χωροτακτών (ΣΕΠΟΧ).

γ) Εκπρόσωπους από δύο (2) μη κυβερνητικές περιβαλλοντικές οργανώσεις (ΜΚΟ), οι οποίες επιλέγονται από τον Υπουργό Περιβάλλοντος και Ενέργειας με βάση το κριτήριο της αντιπροσωπευτικότητας.

δ) Οι εκπρόσωποι των φορέων των περιπτώσεων β' και γ' της παραγράφου 1 ορίζονται με τους αναπληρωτές τους από τις διοικήσεις τους, μέσα σε προθεσμία ενός (1) μηνός από την αποστολή σχετικής πρόσκλησης από τον Υπουργό Περιβάλλοντος και Ενέργειας. Μετά την πάροδο της ανωτέρω προθεσμίας το Συμβούλιο συγκροτείται και λειτουργεί ακόμη και εάν δεν έχουν οριστεί ένας ή περισσότεροι εκπρόσωποι των φορέων των ανωτέρω περιπτώσεων. Σε κάθε περίπτωση, για τη νόμιμη συγκρότηση του Συμβουλίου απαιτείται να έχει οριστεί τουλάχιστον το πενήντα τοις εκατό (50%) των μελών του.

3. Το Συμβούλιο συγκροτείται με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας.

4. Με κανονισμό, που καταρτίζεται από το Συμβούλιο και εγκρίνεται με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, ρυθμίζονται τα θέματα που αφορούν τη λειτουργία του Εθνικού Συμβουλίου Χωροταξίας. Η γραμματειακή και τεχνική υποστήριξη του Συμβουλίου παρέχεται από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας. Το Συμβούλιο συνεδριάζει τουλάχιστον δύο (2) φορές το χρόνο ή εκτάκτως κατά την κρίση του Προέδρου του.

5. Η θητεία των μελών του Συμβουλίου είναι τριετής. Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας μπορεί να παρατείνεται η θητεία των μελών του Συμβουλίου για διάστημα ενός (1) επιπλέον έτους.

6. Το Συμβούλιο αποτελεί όργανο κοινωνικού διαλόγου και διαβούλευσης για θέματα ιδιαίτερης σημασίας που αφορούν την άσκηση της εθνικής χωροταξικής πολιτικής και πολιτικής βιώσιμης ανάπτυξης. Ειδικότερα, είναι αρμόδιο για τη διατύπωση γνώμης επί της Εθνικής Χωρικής Στρατηγικής και των Ειδικών Χωροταξικών Πλαισίων. Εκφέρει γνώμη κατά τη διαδικασία κατάρτισης των Περιφερειακών Χωροταξικών Πλαισίων, ύστερα από ερώτημα του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας. Ο Υπουργός Περιβάλλοντος και Ενέργειας μπορεί να ζητά από το Συμβούλιο τη γνώμη ή την υποβολή προτάσεων και επί άλλων θεμάτων χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού.

7. Το Συμβούλιο μπορεί να εκφέρει γνώμη για σημαντικά ζητήματα ευρύτερης χωρικής πολιτικής με πρωτοβουλία του Προέδρου ή ύστερα από αίτημα δέκα (10) τουλάχιστον μελών του.

8. Οι απόψεις, οι παρατηρήσεις και γνώμες του Συμβουλίου υποβάλλονται προς τον Υπουργό Περιβάλλοντος και Ενέργειας.

9. Για την άσκηση των αρμοδιοτήτων του, το Συμβούλιο μπορεί να ζητά στοιχεία και πληροφορίες από τους αρμόδιους φορείς και υπηρεσίες του δημόσιου τομέα, όπως οριοθετείται από το άρθρο 51 του ν. 1892/1990 (Α' 101), οι οποίοι οφείλουν να τις παρέχουν εγκαίρως. Ο Πρόεδρος του Συμβουλίου μπορεί να καλεί εκπροσώπους των ανωτέρω φορέων και υπηρεσιών να αναπτύξουν προφορικά τις απόψεις τους στις συνεδριάσεις του Συμβουλίου.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β' ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΧΩΡΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

### Άρθρο 5 Ειδικά Χωροταξικά Πλαίσια

1. Τα Ειδικά Χωροταξικά Πλαίσια αποτελούν σύνολα κειμένων και διαγραμμάτων, με τα οποία προσδιορίζονται στρατηγικές κατευθύνσεις σε εθνικό επίπεδο, ιδίως, για:

α) Τη χωρική διάρθρωση και δομή του οικιστικού δικτύου της Χώρας,

β) τη χωρική διάρθρωση τομέων ή κλάδων παραγωγικών δραστηριοτήτων και γενικότερα τομέων ανάπτυξης εθνικής σημασίας σε εξειδίκευση της Εθνικής Χωρικής Στρατηγικής εφόσον αυτή εμπεριέχει σχετικές κατευθύνσεις,

γ) τη διαμόρφωση πολιτικής γης,

δ) την προστασία του πολιτιστικού και φυσικού τοπίου,

ε) τη χωρική ανάπτυξη και οργάνωση περιοχών του εθνικού χώρου που έχουν ιδιαίτερη σημασία από χωροταξική, περιβαλλοντική, αναπτυξιακή ή κοινωνική άποψη, όπως είναι ιδίως οι παράκτιες, οι θαλάσσιες και νησιωτικές περιοχές, οι ορεινές και προβληματικές περιοχές,

στ) την προώθηση σχεδίων, προγραμμάτων ή έργων χωρικής ανάπτυξης μείζονος σημασίας ή/και διακρατικής, διαπεριφερειακής εμβέλειας.

Τα Ειδικά Χωροταξικά Πλαίσια συνοδεύονται από πρόγραμμα ενεργειών και προτεραιοτήτων, στο οποίο εξειδικεύονται οι απαιτούμενες για την εφαρμογή τους ενέργειες και δράσεις, το χρονοδιάγραμμα εκτέλεσής τους, καθώς και οι φορείς εφαρμογής τους.

2.α) Τα Ειδικά Χωροταξικά Πλαίσια εκπονούνται υπό την εποπτεία του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας. Με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας και των κατά περίπτωση αρμόδιων Υπουργών συνιστώνται επιτελικές επιτροπές συντονισμού και παρακολούθησης των εκπονούμενων πλαισίων, στις οποίες μετέχουν εκπρόσωποι του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας και των κατά περίπτωση αρμόδιων Υπουργείων.

β) Κατά την εκπόνησή τους, λαμβάνονται υπόψη οι άξονες και στόχοι της Εθνικής Χωρικής Στρατηγικής, το Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής, το Εθνικό Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, η Εθνική Αναπτυξιακή Στρατηγική της Χώρας και άλλα γενικά ή ειδικά αναπτυξιακά προγράμματα εθνικής ή διαπεριφερειακής κλίμακας που επηρεάζουν τη διάρθρωση και ανάπτυξη του εθνικού χώρου, ιδίως στον τομέα, πεδίο ή τύπο περιοχής που αποτελεί, κατά περίπτωση, το αντικείμενο ρύθμισης κάθε Πλαισίου, καθώς και ενωσιακές πολιτικές και στρατηγικές που επηρεάζουν τη διάρθρωση και ανάπτυξή του.

3.α) Τα Ειδικά Χωροταξικά Πλαίσια υπόκεινται σε διαδικασία Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης και εγκρίνονται μαζί με τις στρατηγικές μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας και των κατά περίπτωση αρμόδιων Υπουργών. Οι διαδικασίες διαβούλευσης των Ειδικών Χωροταξικών Πλαισίων και των οικείων Στρατηγικών Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων είναι κοινές.

β) Το Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξίας του άρθρου 4 διατυπώνει γνώμη για το περιεχόμενο των εκπονούμενων Ειδικών Χωροταξικών Πλαισίων εντός προθεσμίας δύο (2) μηνών από την υποβολή της σχετικής εισήγησης, από την αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας. Εάν παρέλθει άπρακτη η ανωτέρω προθεσμία, δεν εμποδίζεται η πρόοδος της διαδικασίας.

4. Το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας είναι αρμόδιο για την παρακολούθηση και αξιολόγηση της εφαρμογής των Ειδικών Χωροταξικών Πλαισίων. Για το σκοπό αυτόν, συντάσσει τουλάχιστον ανά πενταετία εκθέσεις αξιολόγησης, στις οποίες αναφέρονται οι χωρικές επιπτώσεις, ο τρόπος εφαρμογής και τα πιθανά προβλήματα που παρουσιάστηκαν κατά την εφαρμογή τους. Στις ίδιες εκθέσεις υποδεικνύονται ενέργειες και δράσεις που κατά περίπτωση απαιτούνται, για την αποτελεσματική εφαρμογή των Πλαισίων, και επισημαίνονται ενέργειες και δράσεις που δεν εναρμονίζονται με τις κατευθύνσεις τους.

Τα πορίσματα των ως άνω εκθέσεων γνωστοποιούνται στα καθ' ύλην αρμόδια υπουργεία και λοιπούς αρμόδιους



οργανισμούς και υπηρεσίες, προκειμένου να λαμβάνονται υπόψη κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους που αφορούν την εφαρμογή των Ειδικών Χωροταξικών Πλαισίων.

Εκθέσεις αξιολόγησης μπορεί να συντάσσονται και τα κατά περίπτωση αρμόδια υπουργεία, τις οποίες κοινοποιούν στο Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας προκειμένου να λαμβάνονται υπόψη κατά την κατάρτιση των εκθέσεων αξιολόγησης αρμοδιότητάς του.

5. Τα Ειδικά Χωροταξικά Πλαίσια αναθεωρούνται ανά πενταετία, εφόσον προκύπτει τεκμηριωμένη ανάγκη προς τούτο από τις εκθέσεις αξιολόγησης. Κατά το χρονικό αυτό διάστημα είναι κατ' εξαίρεση δυνατή η τροποποίησή τους, με στόχο τη βελτίωση και επικαιροποίησή τους, προκειμένου:

α) να αντιμετωπιστούν ζητήματα που ανακύπτουν από την προώθηση ή εφαρμογή προγραμμάτων διεθνούς, ευρωπαϊκού, διασυνοριακού, διακρατικού ή διαπεριφερειακού χαρακτήρα,

β) να αντιμετωπιστούν εξαιρετικές ανάγκες από φυσικές ή τεχνολογικές καταστροφές και κινδύνους,

γ) να ενσωματώσουν κατευθύνσεις και προτάσεις των Περιφερειακών Χωροταξικών Πλαισίων σχεδίων στα πλαίσια της ανάδρασης.

6. Με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας και του κατά περίπτωση συναρμόδιου Υπουργού, μπορεί να επέρχονται εντοπισμένες και μη ουσιώδεις μεταβολές σε εγκεκριμένα Ειδικά Χωροταξικά Πλαίσια, όπως διορθώσεις σφαλμάτων, αποσαφηνίσεις διατυπώσεων, εναρμόνιση κειμένων και διαγραμμάτων

7. α) Όπου στις διατάξεις της ισχύουσας νομοθεσίας αναφέρονται τα «Ειδικά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης» (ΕΠΧΣΑΑ) αποτελούν εφεξής τα Ειδικά Χωροταξικά Πλαίσια του παρόντος άρθρου.

β) Η αναθεώρηση και τροποποίηση εγκεκριμένων κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος Ειδικών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης γίνεται κατά τις διατάξεις της παραγράφου 3.

## Άρθρο 6

### Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια

1. Τα Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια αποτελούν σύνολα κειμένων, χαρτών ή και διαγραμμάτων, με τα οποία παρέχονται κατευθύνσεις χωρικής ανάπτυξης και οργάνωσης σε περιφερειακό επίπεδο, ιδίως, για:

α) Την αποτίμηση, ανάδειξη και αξιοποίηση των ιδιαίτερων αναπτυξιακών και γενικότερα χωρικών χαρακτηριστικών κάθε Περιφέρειας για την ισότιμη ένταξή της στον εθνικό, ενωσιακό και διεθνή χώρο,

β) τη χωρική διάρθρωση των βασικών παραγωγικών τομέων και κλάδων,

γ) τη χωρική διάρθρωση των περιφερειακών δικτύων μεταφορών και της λοιπής τεχνικής υποδομής περιφερειακού ενδιαφέροντος,

δ) τη διάρθρωση του περιφερειακού χώρου (πρότυπο χωρικής οργάνωσης), καθώς και τη χωρική οργάνωση και δομή του οικιστικού δικτύου,

ε) την οικιστική ανάπτυξη και ανασυγκρότηση του αστικού χώρου,

στ) την ανάδειξη, προβολή και προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, καθώς και του οικιστικού και αρχιτεκτονικού περιβάλλοντος, κάθε Περιφέρειας,

ζ) τον προσδιορισμό ενεργών παρεμβάσεων και προγραμμάτων χωροταξικού και αστικού χαρακτήρα, όπως ιδίως οι Περιοχές Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων (ΠΕΧΠ) και τα Σχέδια Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων (ΣΟΑΠ), των άρθρων 11 και 12 του ν. 2742/1999 (Α' 207), η) την προστασία του πολιτιστικού και φυσικού περιβάλλοντος και του τοπίου.

2. Στα Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια περιλαμβάνονται και οι εγκεκριμένοι οργανωμένοι υποδοχείς δραστηριοτήτων, καθώς και τα εγκεκριμένα σχέδια δημόσιων ή ιδιωτικών επενδύσεων μεγάλης κλίμακας, σύμφωνα με τις διατάξεις που τις διέπουν.

3. Τα Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια περιλαμβάνονται σε ειδικό Παράρτημα, που συνοδεύεται από κείμενα και διαγράμματα κατάλληλης κλίμακας, κατευθύνσεις ανά Δήμο που αφορούν ιδίως:

α) τη χωροταξική και αναπτυξιακή φυσιογνωμία,

β) τη διάρθρωση και δομή του οικιστικού δικτύου και την οικιστική ανάπτυξη,

γ) την προστασία και ανάδειξη του φυσικού, πολιτιστικού και δομημένου περιβάλλοντος,

δ) τα υπερτοπικά/ διαδημοτικά δίκτυα υποδομής,

ε) τη χωρική οργάνωση των παραγωγικών δραστηριοτήτων ή άλλων χρήσεων στο μη αστικό, ιδίως, χώρο,

στ) Τα παραρτήματα περιέχουν επίσης κατευθύνσεις για τις χρήσεις γης και όρους δόμησης που λαμβάνονται υπόψη μέχρι τη θεσμοθέτηση υποκείμενου ρυθμιστικού σχεδιασμού για την προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος και της υπαίθρου με ιδιαίτερη αναφορά στην προστασία της γεωργικής γης.

4. Τα Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια συνοδεύονται από Πρόγραμμα Έργων, Ενεργειών και Προτεραιοτήτων, στο οποίο εξειδικεύονται οι απαιτούμενες για την εφαρμογή τους ενέργειες, έργα, ρυθμίσεις, μέτρα και προγράμματα, καθώς και οι φορείς και το χρονοδιάγραμμα εφαρμογής τους.

5. Τα Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια εναρμονίζονται με τις κατευθύνσεις των Ειδικών Χωροταξικών Πλαισίων, τις οποίες συντονίζουν, εξειδικεύουν ή και συμπληρώνουν. Κατά την κατάρτισή τους λαμβάνονται υπόψη οι άξονες και οι στόχοι της Εθνικής Χωρικής Στρατηγικής, το περιφερειακό πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων, τα προγράμματα περιφερειακής ανάπτυξης, καθώς και άλλα γενικά ή ειδικά αναπτυξιακά προγράμματα, πολιτικές και στρατηγικές που επηρεάζουν τη διάρθρωση και ανάπτυξη του χώρου.

Αν προκύπτουν ασάφειες ή αντικρουόμενες κατευθύνσεις μεταξύ των Περιφερειακών Χωροταξικών Πλαισίων και των Ειδικών Χωροταξικών Πλαισίων ή των Ειδικών Χωροταξικών Πλαισίων μεταξύ τους, εκδίδεται, ύστερα από αιτιολογημένη εισήγηση της αρμόδιας υπηρεσίας και σύμφωνη γνώμη του Εθνικού Συμβουλίου Χωροταξίας, σχετική απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας και των συναρμόδιων Υπουργών με την οποία καθορίζεται η ισχύουσα κατεύθυνση.

6. Στο αναπτυξιακό πρόγραμμα κάθε Περιφέρειας περιλαμβάνονται κατά προτεραιότητα τα έργα και οι δράσεις που προωθούν την εφαρμογή των Περιφερειακών Χωροταξικών Πλαισίων, σύμφωνα και με το πρόγραμμα ενεργειών και προτεραιοτήτων των τελευταίων.

7. α) Τα Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια εκπονούνται υπό την εποπτεία του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας ύστερα από σχετική ενημέρωση της οικείας Περιφέρειας και υπό την επίβλεψη κοινών με την Περιφέρεια επιτροπών.

β) Για την έγκριση των Περιφερειακών Χωροταξικών Πλαισίων απαιτείται η γνώμη του οικείου Περιφερειακού Συμβουλίου, η οποία παρέχεται μέσα σε προθεσμία δύο (2) μηνών από τη λήψη της σχετικής μελέτης, που του διαβιβάζεται από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας. Μετά την παρέλευση της ανωτέρω προθεσμίας η διαδικασία συνεχίζεται χωρίς τη σχετική γνώμη. Ειδικά για τη χωρική διάρθρωση παραγωγικών τομέων ή κλάδων και περιφερειακών δικτύων μεταφορών και λοιπής τεχνικής υποδομής απαιτείται επιπλέον η γνώμη των κατά περίπτωση αρμόδιων υπουργείων, η οποία παρέχεται εντός προθεσμίας δύο (2) μηνών από τη λήψη της σχετικής μελέτης που του διαβιβάζεται από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας. Μετά την παρέλευση της ανωτέρω προθεσμίας η διαδικασία συνεχίζεται χωρίς τη σχετική γνώμη.

γ) Το Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξίας διατυπώνει γνώμη, σύμφωνα με την παράγραφο 6 του άρθρου 4, για το περιεχόμενο των εκπονούμενων Περιφερειακών Χωροταξικών Πλαισίων εντός προθεσμίας ενός (1) μηνός από την υποβολή του σχετικού ερωτήματος. Μετά την παρέλευση της ανωτέρω προθεσμίας η διαδικασία συνεχίζεται χωρίς τη σχετική γνώμη.

δ) Τα Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια υπόκεινται σε διαδικασία Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης και εγκρίνονται μαζί με τις σχετικές Στρατηγικές Μελέτες Περιβαλλοντικής Εκτίμησης με αποφάσεις του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας. Οι διαδικασίες διαβούλευσης των Περιφερειακών Χωροταξικών Πλαισίων και των οικείων Στρατηγικών Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων είναι κοινές.

8. Το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας με τη συνδρομή των Περιφερειών παρακολουθεί και αξιολογεί την εφαρμογή των Περιφερειακών Χωροταξικών Πλαισίων. Για το σκοπό αυτόν, συντάσσει τουλάχιστον ανά πενταετία εκθέσεις παρακολούθησης, στις οποίες αναφέρονται ο τρόπος εφαρμογής, τα προβλήματα που παρουσιάστηκαν, καθώς και ο βαθμός ενσωμάτωσης των κατευθύνσεών τους στα υποκείμενα επίπεδα σχεδιασμού. Στις ίδιες εκθέσεις υποδεικνύονται ενέργειες και δράσεις που κατά περίπτωση απαιτούνται για την αποτελεσματική εφαρμογή των Περιφερειακών Στρατηγικών και κατευθύνσεων και επισημαίνονται ενέργειες και δράσεις που δεν εναρμονίζονται με αυτές τις κατευθύνσεις.

Τα πορίσματα των εκθέσεων αυτών διαβιβάζονται στα συναρμόδια υπουργεία, στις περιφέρειες και τους φορείς και υπηρεσίες, προκειμένου να λαμβάνονται υπόψη στις δράσεις και έργα που άπτονται των αρμοδιοτήτων τους.

9. α) Τα Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια αναθεωρούνται ανά πενταετία, εφόσον προκύπτει τεκμηριωμένη προς τούτο ανάγκη από τις εκθέσεις παρακολούθησης. Κατά το χρονικό αυτό διάστημα είναι κατ'εξάιρεση δυνατή η τροποποίησή τους, με στόχο τη βελτίωση και την επικαιροποίησή τους, προκειμένου:

αα) Να αντιμετωπιστούν ζητήματα που ανακύπτουν από την προώθηση ή εφαρμογή προγραμμάτων και δράσεων διεθνούς, ευρωπαϊκού, διασυνοριακού, διακρατικού ή διαπεριφερειακού χαρακτήρα,

ββ) να αντιμετωπιστούν εξαιρετικές ανάγκες από φυσικές ή τεχνολογικές καταστροφές και κινδύνους στο επίπεδο της οικείας Περιφέρειας,

γγ) να αντιμετωπιστούν εξαιρετικές και απρόβλεπτες ανάγκες και νέα δεδομένα, για έργα εθνικής ή περιφερειακής σημασίας τα οποία δεν περιλαμβάνονταν στον αρχικό σχεδιασμό,

δδ) να προσαρμοστούν σε νέα δεδομένα και κατευθύνσεις χωρικού σχεδιασμού που προκύπτουν από την έγκριση, αναθεώρηση ή τροποποίηση Ειδικών Χωροταξικών Πλαισίων.

β) Για την αναθεώρηση και τροποποίηση των Περιφερειακών Χωροταξικών Πλαισίων ακολουθείται η διαδικασία της παραγράφου 7.

10. Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας μπορεί να επέρχονται εντοπισμένες και μη ουσιώδεις μεταβολές στα εγκεκριμένα Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια, όπως διορθώσεις σφαλμάτων, αποσαφηνίσεις διατυπώσεων, εναρμόνιση κειμένων και διαγραμμάτων.

11. Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια εκπονούνται για όλες τις Περιφέρειες της Χώρας, πλην της Περιφέρειας Αττικής. Για την Περιφέρεια Αττικής θέση Περιφερειακού Χωροταξικού Πλαισίου επέχει το Ρυθμιστικό Σχέδιο της Αθήνας.

Κατά την εκπόνηση των Περιφερειακών Χωροταξικών Πλαισίων εξετάζονται ζητήματα αλληλεπίδρασης και επικαλύψεων μεταξύ σχεδίων όμορων Περιφερειών.

Κατά την κατάρτιση του Περιφερειακού Χωροταξικού Πλαισίου Κεντρικής Μακεδονίας, ισχύουν επιπλέον τα εξής:

α) Ενσωματώνονται οι εκάστοτε ισχύουσες κατευθύνσεις του Ρυθμιστικού Σχεδίου της Θεσσαλονίκης, που μπορεί να εξειδικεύονται ή και να συμπληρώνονται,

β) λαμβάνεται υπόψη ο μητροπολιτικός ρόλος της Θεσσαλονίκης και οι λειτουργικές εξαρτήσεις και επιρροές μεταξύ του μητροπολιτικού κέντρου και των λοιπών περιοχών και περιλαμβάνονται κατευθύνσεις για την αξιοποίηση των δυνατοτήτων της Θεσσαλονίκης σε εθνική και διεθνή κλίμακα και για τη στρατηγική χωρική οργάνωση της μητροπολιτικής αυτής περιοχής, όπως προβλέπεται από το εκάστοτε ισχύον Ρυθμιστικό Σχέδιο Θεσσαλονίκης.

12. Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας καθορίζονται προδιαγραφές για την εκπόνηση, αξιολόγηση και τροποποίηση των Περιφερειακών Χωροταξικών Πλαισίων και κάθε άλλο σχετικό θέμα.

13. Όπου στις διατάξεις της ισχύουσας νομοθεσίας αναφέρονται τα «Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού

Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης» αποτελούν εφεξής Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια του παρόντος άρθρου.

Η αναθεώρηση και τροποποίηση των εγκεκριμένων, κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου, Περιφερειακών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, γίνεται με τη διαδικασία της παραγράφου 7.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ' ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟΣ ΧΩΡΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

### Άρθρο 7 Τοπικά Χωρικά Σχέδια

1. Τα Τοπικά Χωρικά Σχέδια αποτελούν σύνολα κειμένων, χαρτών και διαγραμμάτων με τα οποία καθορίζονται το πρότυπο χωρικής οργάνωσης και ανάπτυξης, οι χρήσεις γης, οι όροι και περιορισμοί δόμησης, καθώς και κάθε άλλο μέτρο, όρος ή περιορισμός που απαιτείται για την ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη και οργάνωση της περιοχής ενός πρωτοβάθμιου Ο.Τ.Α..

2. Τα Τοπικά Χωρικά Σχέδια καλύπτουν την έκταση ενός Δήμου. Μπορεί επίσης να εκπονούνται σε διαδημοτικό επίπεδο, έπειτα από σχετικές αποφάσεις των οικείων Δημοτικών Συμβουλίων. Τα Τοπικά Χωρικά Σχέδια εναρμονίζονται με τις κατευθύνσεις των Περιφερειακών Χωροταξικών Πλαισίων και περιέχουν τις αναγκαίες ρυθμίσεις για την επίτευξη των σκοπών τους.

3. Με τα Τοπικά Χωρικά Σχέδια καθορίζονται για κάθε δημοτική ενότητα οι ακόλουθες κατηγορίες περιοχών:

α) Οικιστικές Περιοχές:

αα) Ως οικιστικές περιοχές νοούνται οι περιοχές του Δήμου που εξυπηρετούν τη διαβίωση και την οργανωμένη οικονομική και κοινωνική ζωή και δραστηριότητα του ανθρώπου. Στις οικιστικές περιοχές περιλαμβάνονται όλες οι πολεοδομημένες, εντός εγκεκριμένων σχεδίων πόλεων, περιοχές του οικείου δήμου, οι οικισμοί προ του 1923 ή με πληθυσμό κάτω των 2.000 κατοίκων, καθώς και οι προς πολεοδόμηση περιοχές. Περιλαμβάνονται επίσης και οι Περιοχές Ειδικά Ρυθμιζόμενης Πολεοδόμησης (ΠΕΡΠΟ) του άρθρου 24 του ν. 2508/1997 (Α' 124) με χρήση πρώτης ή δεύτερης κατοικίας, οι Περιοχές Περιβαλλοντικής Αναβάθμισης και Ιδιωτικής Πολεοδόμησης (ΠΠΑΠ) του άρθρου 1 του ν. 4280/2014 (Α' 159).

ββ) Στις περιοχές της κατηγορίας αυτής, οι οποίες πολεοδομούνται, καθορίζονται με τα Τοπικά Χωρικά Σχέδια όρια πολεοδομικών ενοτήτων και η γενική πρόταση πολεοδομικής οργάνωσής τους, ήτοι οι επιτρεπόμενες εντός αυτών κατηγορίες χρήσεων γης, η πυκνότητα, ο συντελεστής δόμησης και οι λοιποί όροι και περιορισμοί δόμησης, καθώς και η γενική εκτίμηση των αναγκών κάθε πολεοδομικής ενότητας σε κοινόχρηστους χώρους, κοινωφελείς εξυπηρετήσεις και εν γένει δημόσιες υποδομές και δίκτυα.

β) Περιοχές παραγωγικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων:

αα) Ως περιοχές παραγωγικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων μπορεί να καθορίζονται οι εντός ή και εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών περιοχές του οικείου Δήμου, οι οποίες, εν όψει της θέσης, των υφιστά-

μενων χρήσεων, λειτουργιών και υποδομών, καθώς και των λοιπών χωρικών τους χαρακτηριστικών, προσφέρονται για τη χωροθέτηση μεμονωμένων ή οργανωμένων παραγωγικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Οι περιοχές αυτές είναι δυνατόν να πολεοδομούνται ανάλογα με το ιδιαίτερο καθεστώς που τις διέπει,

ββ) Στις περιοχές αυτές με το Τοπικό Χωρικό Σχέδιο καθορίζονται οι επιτρεπόμενες εντός αυτών κατηγορίες χρήσεων γης, ο συντελεστής δόμησης, καθώς και οι λοιποί όροι και περιορισμοί δόμησης που απαιτούνται για την ανάπτυξή τους,

γγ) Στις περιοχές της κατηγορίας αυτής εντάσσονται, σύμφωνα με τις ειδικές διατάξεις που τις διέπουν, και τυχόν εγκεκριμένοι οργανωμένοι υποδοχείς δραστηριοτήτων.

γ) Περιοχές Προστασίας:

αα) Ως περιοχές προστασίας νοούνται οι περιοχές μελέτης των Τοπικών Χωρικών Σχεδίων, οι οποίες διαθέτουν ιδιαίτερως αξιόλογα φυσικά ή πολιτιστικά στοιχεία που χρήζουν προστασίας, προβολής και ανάδειξης. Οι περιοχές αυτές οριοθετούνται και καθορίζονται για αυτές περιορισμοί ή και απαγορεύσεις στις χρήσεις γης και στη δόμηση, καθώς και στην εν γένει άσκηση δραστηριοτήτων και λειτουργιών, για λόγους προστασίας του φυσικού ή πολιτιστικού περιβάλλοντος και τοπίου,

ββ) Στις περιοχές αυτές εντάσσονται και εκτάσεις που υπάγονται σε ειδικά νομικά καθεστώτα προστασίας, όπως είναι ιδίως χώροι αρχαιολογικού ή ιστορικού ενδιαφέροντος, δάση και δασικές εκτάσεις, αιγιαλός και παραλία, ποταμοί-λίμνες-ρέματα, καθώς και οι περιοχές υπαγόμενες στο εθνικό σύστημα προστατευόμενων περιοχών του ν. 3937/2011 (Α' 60), οι οποίες διέπονται, όσον αφορά τις χρήσεις γης και τους όρους δόμησης, από τα ειδικά καθεστώτα προστασίας τους. Στην κατηγορία αυτή συμπεριλαμβάνονται και οι περιοχές που έχουν χαρακτηριστεί, κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 56 του ν. 2637/1998 (Α' 200), ως αγροτική γη υψηλής παραγωγικότητας.

δ) Περιοχές ελέγχου χρήσεων γης:

Ως περιοχές ελέγχου χρήσεων γης νοούνται οι μη πολεοδομημένες και προς πολεοδόμηση (εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών) περιοχές του οικείου Δήμου, ιδίως πέριξ των οικιστικών περιοχών ή των περιοχών παραγωγικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, στις οποίες καθορίζονται ειδικοί περιορισμοί στις χρήσεις γης και στους όρους δόμησης με σκοπό την ορθολογική κατανομή και συσχέτιση των χρήσεων γης, ώστε να αποφεύγονται πιθανές μεταξύ τους συγκρούσεις και ανεξέλεγκτη κατανάλωση φυσικών πόρων.

4. Μετά την έγκριση των Τοπικών Χωρικών Σχεδίων, κάθε οικιστική, παραγωγική ή άλλη ανάπτυξη επιτρέπεται μόνον εφόσον είναι συμβατή με τις χρήσεις γης και τους λοιπούς όρους και περιορισμούς που καθορίζονται με αυτά.

5. Κατά τη διαδικασία εκπόνησης των Τοπικών Χωρικών Σχεδίων, ο Υπουργός Περιβάλλοντος και Ενέργειας, με απόφασή του που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση της αρμόδιας Υπηρεσίας και γνώμη του Κεντρικού Συμβουλίου Πολεοδομικών Θεμάτων και Αμφισβητήσεων, μπορεί



να αναστείλει τη χορήγηση οικοδομικών αδειών ή και εργασιών στην περιοχή ή σε τμήματά της και να απαγορεύσει τις κατατήσεις των ιδιοκτησιών πέρα από το οριζόμενο στην ίδια απόφαση όριο εμβαδού. Η κατά το προηγούμενο εδάφιο αναστολή και απαγόρευση ισχύει μέχρι την έγκριση του Τοπικού Χωρικού Σχεδίου. Περαιτέρω παράταση της αναστολής αυτής είναι δυνατόν να χορηγείται, για ένα ακόμα έτος, με αιτιολογημένη απόφαση του υπουργού, εφόσον διαπιστωθεί ότι οι εργασίες εκπόνησης του Τοπικού Χωρικού Σχεδίου προόδευσαν σημαντικά, με αποκλειστικό σκοπό την ολοκλήρωση και έγκρισή του. Ο συνολικός χρόνος ισχύος των ανωτέρω αποφάσεων αναστολής δεν δύναται σε καμία περίπτωση να ξεπερνά τα τρία (3) έτη.

6. α) Η κίνηση της διαδικασίας για τη σύνταξη Τοπικού Χωρικού Σχεδίου γίνεται είτε από τον οικείο Δήμο είτε από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας. Τα Τοπικά Χωρικά Σχέδια υπόκεινται σε διαδικασία Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης.

β) Η έγκριση των Τοπικών Χωρικών Σχεδίων γίνεται με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, ύστερα από εισήγηση της αρμόδιας υπηρεσίας του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας και γνώμη του Κεντρικού Συμβουλίου Πολεοδομικών Θεμάτων και Αμφισβητήσεων. Για τις μητροπολιτικές περιοχές της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, αρμόδιο όργανο για τη γνώμη του προηγούμενου εδαφίου είναι το Συμβούλιο Μητροπολιτικού Σχεδιασμού. Η αρμόδια υπηρεσία και το κεντρικό συμβούλιο πολεοδομικών θεμάτων και αμφισβητήσεων ελέγχουν και την εναρμόνιση του περιεχομένου των Τοπικών Χωρικών Σχεδίων με τα Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια, καθώς και τη συμβατότητα με αντίστοιχα σχέδια όμορων Δήμων. Ο έλεγχος του προηγούμενου εδαφίου διεξάγεται μετά από γνώμη του Δημοτικού Συμβουλίου, η οποία παρέχεται σε διάστημα δύο (2) μηνών από την αποστολή του σχεδίου σε αυτό. Μετά την παρέλευση της ανωτέρω προθεσμίας, η διαδικασία συνεχίζεται χωρίς τη σχετική γνώμη. Με το ανωτέρω προεδρικό διάταγμα εγκρίνονται επίσης και οι κατευθύνσεις, όροι και μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος, τα οποία πρέπει να τηρούνται κατά την εξειδίκευση και υλοποίηση των Τοπικών Χωρικών Σχεδίων, σύμφωνα με τη σχετική Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων.

γ) Με το ανωτέρω προεδρικό διάταγμα οριοθετούνται και οι οριογραμμές των τυχόν υφιστάμενων εντός, των προς πολεοδόμηση περιοχών, υδατορεμάτων, ύστερα από υποβολή φακέλου οριοθέτησης σύμφωνα με το άρθρο 2 του ν. 4258/2014 (Α' 94).

7. Όρια και ρυθμίσεις εγκεκριμένων Ζωνών Οικιστικού Ελέγχου, που έχουν καθοριστεί σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 29 του ν. 1337/1983 (Α' 33), αποτελούν το περιεχόμενο των Τοπικών Χωρικών Σχεδίων και μπορεί να τροποποιούνται με τα προεδρικά διατάγματα της παραγράφου 6, εφόσον τούτο κρίνεται πολεοδομικώς απαραίτητο για την κάλυψη αναγκών οικιστικής, παραγωγικής ή επιχειρηματικής ανάπτυξης και ανασυγκρότησης εντός της οικείας δημοτικής ενότητας, ύστερα από συνεκτίμηση των ιδιαίτερων περιβαλλοντικών τους

χαρακτηριστικών και εισήγηση της αρμόδιας υπηρεσίας του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας. Μετά την έγκριση των Τοπικών Χωρικών Σχεδίων, οι Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου που έχουν ενσωματωθεί σε αυτά παύουν να ισχύουν ως αυτοτελείς ρυθμίσεις και ισχύουν οι ρυθμίσεις του Τοπικού Χωρικού Σχεδίου.

8. Όρια και ρυθμίσεις προεδρικών διαταγμάτων που έχουν εκδοθεί δυνάμει της παρ. 1 του άρθρου 4 του ν. 1577/1985 (Α' 210), όπως αυτό αντικαταστάθηκε με το άρθρο 3 του ν. 2831/2000 (Α' 140), περιλαμβάνονται στο περιεχόμενο του Τοπικού Χωρικού Σχεδίου και μπορεί να συμπληρώνονται ή να τροποποιούνται με τα προεδρικά διατάγματα της παραγράφου 6 του παρόντος, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην παρ. 2 του άρθρου 6 του ν. 4067/2012 (Α' 79).

9. Η οικεία Περιφέρεια παρακολουθεί και αξιολογεί την εφαρμογή των ρυθμίσεων των Τοπικών Χωρικών Σχεδίων. Για το σκοπό αυτόν, συντάσσει ανά πενταετία τουλάχιστον εκθέσεις αξιολόγησης, με τις οποίες αποτιμάται ο τρόπος εφαρμογής των κατευθύνσεων και ρυθμίσεων των ανωτέρω σχεδίων, καταγράφονται αστοχίες, αδυναμίες και προβλήματα που εντοπίστηκαν κατά την εφαρμογή τους και διατυπώνονται προτάσεις αντιμετώπισής τους. Με τις εκθέσεις αξιολόγησης καταγράφεται επίσης η αναγκαιότητα προσαρμογής του Τοπικού Χωρικού Σχεδίου σε νέα δεδομένα, καθώς και σε κατευθύνσεις που προκύπτουν από την έγκριση, αναθεώρηση ή τροποποίηση Ειδικών και Περιφερειακών Χωροταξικών Πλαισίων. Οι ανωτέρω εκθέσεις κοινοποιούνται στον οικείο Δήμο, στην οικεία Αποκεντρωμένη Διοίκηση και στο Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας προκειμένου να λαμβάνονται υπόψη σε σχετικές ενέργειες και δράσεις που άπτονται των σχετικών αρμοδιοτήτων τους.

10.α) Τα Τοπικά Χωρικά Σχέδια αναθεωρούνται ανά πενταετία, εφόσον προκύψει τεκμηριωμένη προς τούτο ανάγκη από την αξιολόγηση που διενεργείται κατά την παράγραφο 9. Στο χρονικό αυτό διάστημα είναι δυνατή η τροποποίησή τους προκειμένου:

αα) Να αντιμετωπιστούν ζητήματα που ανακύπτουν από την προώθηση ή εφαρμογή προγραμμάτων και δράσεων διεθνούς, ευρωπαϊκού, διακρατικού, διαπεριφερειακού ή διαδημοτικού χαρακτήρα,

ββ) να αντιμετωπιστούν εξαιρετικές πολεοδομικές ανάγκες από φυσικές ή τεχνολογικές καταστροφές και κινδύνους,

γγ) να αντιμετωπιστούν πρόσθετες ανάγκες σε κοινωνικό εξοπλισμό,

δδ) να αντιμετωπιστούν εξαιρετικές και απρόβλεπτες ανάγκες και νέα δεδομένα που αφορούν στην εφαρμογή σχεδίων, έργων και προγραμμάτων ή παρεμβάσεων μεγάλης κλίμακας ή στρατηγικής σημασίας.

β) Για την αναθεώρηση και τροποποίηση των Τοπικών Χωρικών Σχεδίων ακολουθείται η διαδικασία της παραγράφου 6.

11. Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, που εκδίδεται ύστερα από γνώμη του Κεντρικού Συμβουλίου Πολεοδομικών Θεμάτων και Αμφισβητήσεων, μπορεί να γίνονται διορθώσεις σφαλμάτων, αποσαφηνίσεις διατυπώσεων, εναρμόνιση κειμένων και διαγραμμάτων, εφόσον δεν συνιστούν τροποποίηση.

12. Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας καθορίζονται οι προδιαγραφές και κάθε άλλο θέμα σχετικό με την εκπόνηση, αξιολόγηση και τροποποίηση των Τοπικών Χωρικών Σχεδίων.

13. α) Η αναθεώρηση και τροποποίηση εγκεκριμένων κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων και Σχεδίων Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης γίνεται κατά τις διατάξεις του παρόντος άρθρου.

β) Τα ισχύοντα κατά τη δημοσίευση του παρόντος Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια και Σχέδια Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης δύνανται να τροποποιούνται σημειακά με τις διατάξεις των άρθρων 4 και 5 του ν. 2508/1997 (Α' 124).

14. Όπου στις διατάξεις της ισχύουσας νομοθεσίας αναφέρεται το «Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο» ή το «Σχέδιο Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης» αποτελεί εφεξής Τοπικό Χωρικό Σχέδιο του παρόντος άρθρου.

### **Άρθρο 8** **Ειδικά Χωρικά Σχέδια**

1. Για τη χωρική οργάνωση και ανάπτυξη περιοχών ανεξαρτήτως διοικητικών ορίων που μπορεί να λειτουργήσουν ως υποδοχείς σχεδίων, έργων και προγραμμάτων υπερτοπικής κλίμακας ή στρατηγικής σημασίας ή για τις οποίες απαιτείται ειδική ρύθμιση των χρήσεων γης και των λοιπών όρων ανάπτυξής τους, καταρτίζονται Ειδικά Χωρικά Σχέδια. Επίσης, Ειδικά Χωρικά Σχέδια μπορεί να καταρτιστούν και για προγράμματα αστικής ανάπλασης ή και περιβαλλοντικής προστασίας ή αντιμετώπισης των συνεπειών από φυσικές καταστροφές.

2. Τα Ειδικά Χωρικά Σχέδια αποτελούν σύνολα κειμένων, χαρτών και διαγραμμάτων με τα οποία καθορίζονται χρήσεις γης, γενικοί όροι και περιορισμοί δόμησης, καθώς και κάθε άλλο μέτρο, όρος ή περιορισμός που απαιτείται ώστε να καταστούν οι εν λόγω περιοχές κατάλληλες είτε για τη δημιουργία οργανωμένων υποδοχέων δραστηριοτήτων ή για την πραγματοποίηση προγραμμάτων και παρεμβάσεων της παραγράφου 1.

3. Τα Ειδικά Χωρικά Σχέδια εντάσσονται στο ίδιο επίπεδο σχεδιασμού με τα Τοπικά Χωρικά Σχέδια και μπορεί να τροποποιούν τις ρυθμίσεις των εγκεκριμένων Τοπικών Χωρικών Σχεδίων και τις Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου, σύμφωνα με τη διαδικασία της παραγράφου 5.

4. α) Η κίνηση της διαδικασίας για τη σύνταξη των Ειδικών Χωρικών Σχεδίων γίνεται από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας ή από τον οικείο Δήμο ή την οικεία Περιφέρεια ή από το φορέα υλοποίησης του σχεδίου, έργου ή προγράμματος. Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας καθορίζονται οι προδιαγραφές και κάθε άλλο θέμα σχετικό με τη σύνταξη των Ειδικών Χωρικών Σχεδίων.

β) Τα Ειδικά Χωρικά Σχέδια πρέπει να εναρμονίζονται με τα Ειδικά και Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια, καθώς και με τις κατευθύνσεις της οικείας αναπτυξιακής πολιτικής και λαμβάνουν υπόψη τις κατευθύνσεις των εγκεκριμένων Τοπικών Χωρικών Σχεδίων και Ζωνών Οικιστικού Ελέγχου.

γ) Η έγκριση των Ειδικών Χωρικών Σχεδίων γίνεται με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας και των κατά περίπτωση αρμόδιων Υπουργών, ύστερα από εισήγηση της αρμόδιας Υπηρεσίας και γνώμη του Κεντρικού Συμβουλίου Πολεοδομικών Θεμάτων και Αμφισβητήσεων. Για τις μητροπολιτικές περιοχές της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, αρμόδιο όργανο για τη γνώμη του προηγούμενου εδαφίου είναι το Συμβούλιο Μητροπολιτικού Σχεδιασμού. Με το ανωτέρω προεδρικό διάταγμα εγκρίνονται επίσης, και οι κατευθύνσεις, όροι και μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος, τα οποία πρέπει να τηρούνται κατά την υλοποίηση και εξειδίκευση των Ειδικών Χωρικών Σχεδίων, σύμφωνα με τη σχετική Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων.

δ) Με το ανωτέρω προεδρικό διάταγμα καθορίζονται και οι οριογραμμές των υφιστάμενων εντός των Ειδικών Χωρικών Σχεδίων υδατορεμάτων, ύστερα από υποβολή φακέλου οριοθέτησης, σύμφωνα με τα αναφερόμενα στο άρθρο 2 του ν. 4258/2014 (Α' 94), και εγκρίνεται το Πολεοδομικό Σχέδιο εφαρμογής, όπου αυτό απαιτείται.

ε) Αν ο φορέας κίνησης της διαδικασίας του Ειδικού Χωρικού Σχεδίου είναι και κύριος της προς πολεοδόμηση έκτασης η διαδικασία δημοσιότητας της περίπτωσης β' της παραγράφου 4 του άρθρου 10 παραλείπεται.

5. α) Με τα Ειδικά Χωρικά Σχέδια μπορεί να τροποποιούνται προγενέστερα Τοπικά Χωρικά Σχέδια, Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου και τυχόν ισχύουσες για την περιοχή του σχεδίου γενικές και ειδικές πολεοδομικές ρυθμίσεις, ιδίως όσον αφορά τις επιτρεπόμενες χρήσεις γης και όρους και περιορισμούς δόμησης κατόπιν σχετικής προέγκρισης που χορηγείται με απόφαση του Γενικού Γραμματέα Χωρικού Σχεδιασμού και Αστικού Περιβάλλοντος, ύστερα από υποβολή αίτησης προέγκρισης από το φορέα υλοποίησης, εισήγηση της αρμόδιας Υπηρεσίας και σύμφωνη γνώμη του Κεντρικού Συμβουλίου Πολεοδομικών Θεμάτων και Αμφισβητήσεων. Η απόφαση του προηγούμενου εδαφίου εκδίδεται εντός επτά (7) εργάσιμων ημερών από την έκδοση της γνώμης του Κεντρικού Συμβουλίου Πολεοδομικών Θεμάτων και Αμφισβητήσεων. Η αίτηση συνοδεύεται από τεχνική έκθεση που περιλαμβάνει, τις χωροταξικές κατευθύνσεις της ευρύτερης περιοχής, τις υφιστάμενες χρήσεις γης στη ζώνη άμεσης επιρροής της περιοχής μελέτης, την πρόταση χωρικής ανάπτυξης της περιοχής παρέμβασης και σχετικό χάρτη κλίμακας 1:5000. Η απόφαση του Κεντρικού Συμβουλίου Πολεοδομικών Θεμάτων και Αμφισβητήσεων τεκμηριώνει την αναγκαιότητα της τροποποίησης ενόψει του ειδικού χαρακτήρα της επιδιωκόμενης ανάπτυξης, της κάλυψης αναγκών παραγωγικής ή επιχειρηματικής ανάπτυξης και ανασυγκρότησης εντός της περιοχής του σχεδίου και πάντως τη μη ανατροπή της πολεοδομικής και χωροταξικής λειτουργίας της ευρύτερης περιοχής. Η απόφαση προέγκρισης του Γενικού Γραμματέα Χωρικού Σχεδιασμού και Αστικού Περιβάλλοντος κρίνει την καταρχήν δυνατότητα χωροθέτησης του Ειδικού Χωρικού Σχεδίου και δεν εξετάζει τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις, οι οποίες θα κριθούν στο στάδιο της οριστικής έγκρισης αυτού.



β) Το Κεντρικό Συμβούλιο Πολεοδομικών Θεμάτων και Αμφισβητήσεων, στο πλαίσιο της διαδικασίας προέγκρισης της περίπτωσης α', συνεδριάζει τουλάχιστον δύο (2) φορές ετησίως σε τακτική συνεδρίαση, με αποκλειστικό σκοπό τη γνωμοδότηση επί των αιτήσεων προέγκρισης και διασφαλίζει ότι κάθε αίτηση ολοκληρώνεται εντός έξι (6) μηνών από την υποβολή της.

6. Όρια και ρυθμίσεις εγκεκριμένων Ζωνών Οικιστικού Ελέγχου, που έχουν καθοριστεί σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 29 του ν. 1337/1983 (Α' 33), περιλαμβάνονται στο περιεχόμενο των Ειδικών Χωρικών Σχεδίων και μπορεί να τροποποιούνται με τα προεδρικά διατάγματα της παραγράφου 4. Μετά την έγκριση των Ειδικών Χωρικών Σχεδίων, οι Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου που έχουν ενσωματωθεί σε αυτά, παύουν να ισχύουν ως αυτοτελείς ρυθμίσεις, ως προς το τμήμα τους που ενσωματώνεται σε αυτά και ισχύουν οι ρυθμίσεις του Ειδικού Χωρικού Σχεδίου.

7. Όρια και ρυθμίσεις προεδρικών διαταγμάτων που έχουν εκδοθεί δυνάμει της παρ.1 του άρθρου 4 του ν. 1577/1985, όπως αυτό αντικαταστάθηκε με το άρθρο 3 του ν. 2831/2000, περιλαμβάνονται στο περιεχόμενο του Ειδικού Χωρικού Σχεδίου και μπορεί να συμπληρώνονται ή να τροποποιούνται με τα προεδρικά διατάγματα της παραγράφου 4 του παρόντος ή σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην παρ. 2 του άρθρου 6 του ν. 4067/2012.

8. Οι ρυθμίσεις των Ειδικών Χωρικών Σχεδίων είναι δεσμευτικές για όλα τα εκπονούμενα Τοπικά Χωρικά Σχέδια, καθώς και για κάθε ένταξη των περιοχών που καλύπτονται από Ειδικό Χωρικό Σχέδιο σε σχέδιο πόλεως. Κατ' εξαίρεση, με τα Τοπικά Χωρικά Σχέδια μπορεί να τροποποιούνται όρια και ρυθμίσεις των Ειδικών Χωρικών Σχεδίων ύστερα από ειδική αιτιολογία και σύμφωνη γνώμη του φορέα ανάπτυξης ή διοίκησης της περιοχής που έχει ενταχθεί σε Ειδικό Σχέδιο. Στις περιπτώσεις αυτές, το προεδρικό διάταγμα για την έγκριση του Τοπικού Χωρικού Σχεδίου προτείνεται και από τον καθ' ύλην αρμόδιο για το τροποποιούμενο Ειδικό Χωρικό Σχέδιο Υπουργό.

9. Ειδικά Χωρικά Σχέδια, κατά την έννοια του παρόντος άρθρου, αποτελούν επίσης:

α) Οι Περιοχές Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης (ΠΟΤΑ) του άρθρου 29 του ν. 2545/1997, οι Περιοχές Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων (ΠΟΑΠΔ) του άρθρου 24 του ν. 1650/1986, τα Τοπικά Ρυμοτομικά Σχέδια του άρθρου 26 του ν. 1337/1983.

β) Οι Οργανωμένοι Υποδοχείς Μεταπονητικών και Επιχειρηματικών Δραστηριοτήτων της παρ. 4 του άρθρου 41 του ν. 3982/2011.

γ) Τα Ειδικά Σχέδια Χωρικής Ανάπτυξης Δημοσίων Ακινήτων (ΕΣΧΑΔΑ) του άρθρου 12 του ν. 3986/2011 (Α' 152), τα Ειδικά Σχέδια Χωρικής Ανάπτυξης Στρατηγικών Επενδύσεων (ΕΣΧΑΣΕ) του άρθρου 24 του ν. 3894/2010 (Α' 204).

Για τη χωρική οργάνωση των περιοχών των περιπτώσεων α' και β' εφαρμόζονται οι οικείες για κάθε κατηγορία υποδοχέα διατάξεις, καθώς και η διαδικασία της παραγράφου 5. Για το σχεδιασμό και τη χωρική οργάνωση των περιοχών της περίπτωσης γ' εφαρμόζεται αποκλειστικά το οικείο θεσμικό τους πλαίσιο. Στις περιπτώσεις

των ανωτέρω υποδοχέων των περιπτώσεων α', β' και γ' η οριοθέτηση των υδατορεμάτων που εμπίπτουν σε αυτούς, γίνεται με τη διοικητική πράξη έγκρισης εκάστου υποδοχέα, ύστερα από υποβολή φακέλου οριοθέτησης κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 2 του ν. 4258/2014.

10. Κατά τη διαδικασία εκπόνησης του Ειδικού Χωρικού Σχεδίου και εφόσον η προτεινόμενη ανάπτυξη αφορά σε δημόσιο ή δημοτικό φορέα, μπορεί να επιβληθεί, ύστερα από γνώμη του αρμόδιου Κεντρικού Συμβουλίου και σύμφωνα με τις οικείες διατάξεις, αναστολή χορήγησης αδειών δόμησης για ορισμένες χρήσεις είτε σε όλη την περιοχή του σχεδίου είτε σε μέρος αυτής, ύστερα από αιτιολογημένη εισήγηση της αρμόδιας υπηρεσίας του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας.

11. Τα Ειδικά Χωρικά Σχέδια τροποποιούνται σύμφωνα με τη διαδικασία της παραγράφου 4 εφόσον προκύψει τεκμηριωμένη προς τούτο ανάγκη από την τεχνική έκθεση αξιολόγησης και πάντως όχι σε διάστημα μικρότερο των πέντε (5) ετών από τη θεσμοθέτησή τους.

12. Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας μπορεί να καθορίζονται οι προδιαγραφές για την εκπόνηση και τη διαδικασία τροποποίησης των Ειδικών Χωρικών Σχεδίων.

## Άρθρο 9

### Συντελεστής δόμησης

1. Στις οικιστικές περιοχές, οι οποίες προτείνονται προς πολεοδόμηση με βάση τα Τοπικά Χωρικά Σχέδια ή τα Ειδικά Χωρικά Σχέδια των άρθρων 7 και 8, καθορίζονται ανώτατα όρια συντελεστή δόμησης ως εξής:

α) Για τις περιοχές που προορίζονται για χρήση κύριας κατοικίας ο συντελεστής δόμησης δεν μπορεί να υπερβαίνει το 0,8,

β) για τις περιοχές που προορίζονται για χρήση πολεοδομικού κέντρου ο συντελεστής δόμησης δεν μπορεί να υπερβαίνει το 1,2,

γ) για τις περιοχές που προορίζονται για χρήση τουρισμού – αναψυχής ο συντελεστής δόμησης δεν μπορεί να υπερβαίνει το 0,6,

δ) για τις περιοχές που προορίζονται για χρήση παραθεριστικής (δεύτερης) κατοικίας ο συντελεστής δόμησης δεν μπορεί να υπερβαίνει το 0,4,

ε) για τις περιοχές που προορίζονται για χρήση εγκαταστάσεων κοινής ωφέλειας ο συντελεστής δόμησης δεν μπορεί να υπερβαίνει το 1,2,

στ) σε κάθε περίπτωση στις ανωτέρω περιοχές ο μέσος συντελεστής δόμησης που προκύπτει κατά την πολεοδόμησή τους ανά πολεοδομική ενότητα δεν επιτρέπεται να υπερβαίνει το 0,8 επί του συνόλου της εκτάσεως που απομένει, μετά την αφαίρεση του τμήματος που αποδίδεται σε κοινόχρηστους χώρους.

2. Στις περιοχές παραγωγικών δραστηριοτήτων, οι οποίες προτείνονται προς πολεοδόμηση με βάση τα Τοπικά Χωρικά Σχέδια ή τα Ειδικά Χωρικά Σχέδια των άρθρων 7 και 8, καθορίζονται ανώτατα όρια συντελεστή δόμησης ως εξής:

α) Για τις περιοχές που προορίζονται για χρήση χονδρεμπορίου ο συντελεστής δόμησης δεν μπορεί να υπερβαίνει το 1,2,

β) για τις περιοχές που προορίζονται για τις λοιπές χρήσεις παραγωγικών δραστηριοτήτων ο συντελεστής δόμησης δεν μπορεί να υπερβαίνει το 1,6.

3. Οι ανωτέρω καθοριζόμενοι συντελεστές δόμησης εφαρμόζονται μετά την έγκριση του σχεδίου εφαρμογής του άρθρου 10.

4. Ειδικές διατάξεις με τις οποίες έχουν καθοριστεί συντελεστές δόμησης μεγαλύτεροι από τους προβλεπόμενους στην παράγραφο 1 ή και διαφορετικός τρόπος υπολογισμού αυτών, διατηρούνται σε ισχύ.

5. Στους πόλους υπερτοπικής σημασίας του ν. 2730/1999 (Α' 130), κατ' εξαίρεση των οριζομένων στις παραγράφους 1 και 2, στις προς πολεοδόμηση περιοχές, καθορίζεται με το Ειδικό Χωρικό Σχέδιο του άρθρου 8 ο συντελεστής δόμησης ή ο μέσος συντελεστής που έχει οριστεί από τις εκάστοτε ειδικές διατάξεις που τους διέπουν. Αν δεν έχει οριστεί συντελεστής δόμησης από τις ειδικές διατάξεις, με το Ειδικό Χωρικό Σχέδιο του άρθρου 8 καθορίζεται μέσος συντελεστής δόμησης, ο οποίος δεν επιτρέπεται να υπερβαίνει το 0,8.

#### Άρθρο 10

##### Πολεοδομικά Σχέδια Εφαρμογής

1. Για την πολεοδόμηση ορισμένης περιοχής απαιτείται η σύνταξη και έγκριση Πολεοδομικού Σχεδίου Εφαρμογής το οποίο περιλαμβάνει το Πολεοδομικό Σχέδιο και Πράξη Εφαρμογής. Με τα σχέδια αυτά εξειδικεύονται, σε κλίμακα πόλης ή οικισμού ή τμημάτων αυτών ή σε ζώνες και περιοχές ειδικών χρήσεων, οι ρυθμίσεις των Τοπικών ή Ειδικών Χωρικών Σχεδίων περί χρήσεων γης και όρων δόμησης και καθορίζονται επακριβώς οι κοινόχρηστοι, κοινωφελείς και οικοδομήσιμοι χώροι της προς πολεοδόμηση περιοχής, καθώς και τα διαγράμματα των δικτύων υποδομής.

2. Για την κατάρτιση Πολεοδομικού Σχεδίου Εφαρμογής απαιτείται η ύπαρξη εγκεκριμένων Τοπικών ή Ειδικών Χωρικών Σχεδίων των άρθρων 7 και 8. Αν δεν έχει εγκριθεί για την προς πολεοδόμηση περιοχή Τοπικό ή Ειδικό Χωρικό Σχέδιο και η περιοχή συνεχίζει να καλύπτεται από ισχύον Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο ή Σχέδιο Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης, ακολουθείται η διαδικασία πολεοδόμησης, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 7, 8 έως 14, 15 και 19 του ν. 2508/1997 (Α' 124), αν πρόκειται για περιοχή που έχει καθορισθεί ως περιοχή ανάπτυξης ή αν πρόκειται για προβληματική περιοχή προς πολεοδομική αναμόρφωση ή αν πρόκειται για οικισμό κάτω των 2.000 κατοίκων, αντίστοιχα.

3. Τα Πολεοδομικά Σχέδια Εφαρμογής καταρτίζονται για το σύνολο των περιοχών των Τοπικών ή Ειδικών Χωρικών Σχεδίων που προορίζονται για πολεοδόμηση ή και για τμήμα αυτών, το οποίο πρέπει πάντως να αποτελεί πολεοδομική ενότητα, όπως αυτή καθορίζεται στο οικείο Τοπικό ή Ειδικό Χωρικό Σχέδιο.

4. α) Η κίνηση της διαδικασίας σύνταξης των Πολεοδομικών Σχεδίων Εφαρμογής γίνεται από τον οικείο Δήμο. Η διαδικασία μπορεί να κινηθεί και από την Αποκεντρωμένη Διοίκηση, ύστερα από σχετική ενημέρωση του οικείου Δήμου.

β) Τα Πολεοδομικά Σχέδια Εφαρμογής, πριν από την έγκρισή τους, εκτίθενται με το σχετικό κτηματογραφικό διάγραμμα στον οικείο Δήμο επί είκοσι (20) εργάσιμες ημέρες. Για το γεγονός αυτό ειδοποιείται το κοινό με σχετική δημοσίευση σε δύο (2) εφημερίδες, τοπικής ή εθνικής κυκλοφορίας και στην ιστοσελίδα του Δήμου. Κατ' εξαίρεση η πιο πάνω προθεσμία μπορεί να παραταθεί έως και πέντε (5) εργάσιμες ημέρες ύστερα από αιτιολογημένη εισήγηση της αρμόδιας υπηρεσίας του Δήμου. Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν μέσα στην προθεσμία αυτή να λάβουν γνώση των παραπάνω στοιχείων και να υποβάλουν εγγράφως ή ηλεκτρονικά στην ιστοσελίδα του οικείου Δήμου ενστάσεις τους, τις οποίες ο Δήμος οφείλει να εξετάσει εντός σαράντα (40) εργάσιμων ημερών από τη λήξη της ανωτέρω προθεσμίας. Εφόσον, μετά την εξέταση των ενστάσεων, προκύπτει ανάγκη τροποποίησης των Πολεοδομικών Σχεδίων, αυτά αναρτώνται εκ νέου για δέκα (10) εργάσιμες ημέρες προς ενημέρωση του κοινού. Μετά την άπρακτη πάροδο των ως άνω προθεσμιών, τα Πολεοδομικά Σχέδια προωθούνται προς έγκριση.

γ) Η έγκριση των Πολεοδομικών Σχεδίων Εφαρμογής γίνεται με απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας, ύστερα από γνώμη του οικείου Συμβουλίου Πολεοδομικών Θεμάτων και Αμφισβητήσεων, και εισήγηση της αρμόδιας υπηρεσίας της οικείας Περιφέρειας. Η ανωτέρω γνώμη παρέχεται υποχρεωτικώς μέσα σε προθεσμία δύο (2) μηνών από τότε που περιέρχεται στο οικείο συμβούλιο ο σχετικός φάκελος προς γνωμοδότηση. Μετά την άπρακτη πάροδο της ανωτέρω προθεσμίας, η διαδικασία μπορεί να συνεχίζεται χωρίς τη σχετική γνώμη.

δ) Με την απόφαση της περίπτωσης γ' κυρώνεται και η οικεία Πράξη Εφαρμογής, όπου απαιτείται, η οποία συντάσσεται ταυτόχρονα και σε άμεση συσχέτιση με τα Πολεοδομικά Σχέδια Εφαρμογής, κατά τα οριζόμενα ειδικότερα στα άρθρα 8 και 9 του ν. 1337/1983. Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας εγκρίνονται προδιαγραφές για την ενιαία εκπόνηση του Πολεοδομικού Σχεδίου και της Πράξης Εφαρμογής και ρυθμίζεται κάθε άλλο σχετικό θέμα.

ε) Η έγκριση του Πολεοδομικού Σχεδίου Εφαρμογής έχει τις συνέπειες έγκρισης σχεδίου πόλης κατά τις διατάξεις του ν.δ. της 17-7/16.8.1923 (Α' 228).

5. Η έγκριση Πολεοδομικού Σχεδίου Εφαρμογής σε περιοχές που έχουν ενταχθεί σε Ειδικά Χωρικά Σχέδια ή διέπονται από ειδικότερες ρυθμίσεις γίνεται σύμφωνα με τα όσα ορίζονται στις κείμενες διατάξεις.

6. Μετά την έγκριση των Πολεοδομικών Σχεδίων Εφαρμογής απαγορεύεται η τροποποίησή τους για μία πενταετία, εκτός από εξαιρετικές περιπτώσεις, κατά τις οποίες καθίστανται αναγκαίες ειδικότερες επιμέρους τροποποιήσεις τους για τη διευκόλυνση της εφαρμογής του σχεδιασμού στην περιοχή.

7. Όπου στις διατάξεις της ισχύουσας νομοθεσίας αναφέρεται η «Πολεοδομική Μελέτη» νοείται εφεξής το Πολεοδομικό Σχέδιο Εφαρμογής του παρόντος άρθρου.

8. Κατά τη διαδικασία εκπόνησης Πολεοδομικού Σχεδίου Εφαρμογής μπορεί να επιβάλλεται αναστολή οικοδομικών αδειών και εργασιών κατά τις διατάξεις του άρθρου 7 με απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Αποκεντρωμένης Διοίκησης.

#### ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ'

##### Άρθρο 11

##### Κωδικοποίηση διατάξεων χωροταξίας και πολεοδομίας

1. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Οικονομικών και Περιβάλλοντος και Ενέργειας, συνιστάται στο Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας ειδική νομοπαρασκευαστική επιτροπή της οποίας τα μέλη δεν επιτρέπεται να υπερβαίνουν τα είκοσι (20), για τη σύνταξη κώδικα χωροταξίας και πολεοδομίας.

2. Με την ίδια απόφαση καθορίζονται το ποσό και ο τρόπος καταβολής της αποζημίωσης των μελών της επιτροπής, των ειδικών εισηγητών που τυχόν ορίζονται και των γραμματέων, με την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 21 του ν. 4354/2015 (Α' 176), και ρυθμίζεται κάθε άλλο σχετικό θέμα.

3. Η επιτροπή συγκροτείται από δικαστικούς λειτουργούς, καθηγητές ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και δημοσίους υπαλλήλους, καθώς και από ιδιώτες επιστήμονες ειδικευμένους σε θέματα χωροταξίας και πολεοδομίας.

4. Ο πρόεδρος και τα μέλη της επιτροπής ορίζονται με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, με την οποία και τάσσεται ο χρόνος περάτωσης του έργου της. Με την ίδια απόφαση ορίζονται έως τρεις (3) υπάλληλοι του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας οι οποίοι ασκούν καθήκοντα γραμματέα της επιτροπής.

5. Ο κατά την παράγραφο 1 κώδικας περιλαμβάνει τις ισχύουσες διατάξεις νόμων και κανονιστικών πράξεων, που αφορούν τη χωροταξική και πολεοδομική νομοθεσία.

6. Κατά τη σύνταξη του κώδικα, επιτρέπεται η κατάργηση διατάξεων που κρίνονται ατελέσφορες για την επίτευξη πρακτικών αποτελεσμάτων, η απόλειψη διατάξεων που έχουν καταργηθεί σιωπηρώς, καθώς και των μεταβατικών διατάξεων που δεν έχουν πλέον πεδίο εφαρμογής, η προσαρμογή διατάξεων προς το ισχύον Σύνταγμα, η αναδιατύπωση διατάξεων και η εισαγωγή διατάξεων για την απλούστευση ή την άρση ερμηνευτικών αμφιβολιών ή συσχετισμού προς παρεμφερείς διατάξεις, ο καθορισμός των αρμόδιων οργάνων σε συνάρτηση με το υφιστάμενο οργανωτικό σχήμα των κεντρικών και αποκεντρωμένων υπηρεσιών και των οργάνων της αυτοδιοίκησης, η ενοποίηση και η αναδιάρθρωση νομοθετημάτων, καθώς και κάθε άλλη μεταβολή απαραίτητη για την ενότητα της ρυθμίσεως.

7. Ο κώδικας καταρτίζεται σε ηλεκτρονική βάση και ορίζονται οι εξουσιοδοτικές διατάξεις για τα αρμόδια όργανα, τη διαδικασία ενημέρωσης, επικαιροποίησης και έγκρισης της τροποποίησής του.

#### ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε'

#### ΤΕΛΙΚΕΣ, ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΓΟΥΜΕΝΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

##### Άρθρο 12

##### Εναρμόνιση χωροταξικών και πολεοδομικών διατάξεων προς το νέο σύστημα χωρικού σχεδιασμού

1. α) Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, εξειδικεύονται το ειδικό περιεχόμενο, η διαδικασία και οι προθεσμίες έγκρισης, αναθεώρησης, τροποποίησης, καθώς και τα αρμόδια όργανα έγκρισης των πλαισίων και σχεδίων του συστήματος χωρικού σχεδιασμού του παρόντος νόμου.

β) Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας εντός έξι (6) μηνών από την έναρξη ισχύος του παρόντος, τροποποιούνται, συμπληρώνονται και αναμορφώνονται, προκειμένου να προσαρμοστούν προς την ορολογία, τα επίπεδα, τα μέσα και τις διαδικασίες χωρικού σχεδιασμού που καθορίζονται με τον παρόντα νόμο, οι διατάξεις των άρθρων 10, 11 και 12 του ν. 2742/1999 (Α' 207) και των άρθρων 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 22 και 23 του ν. 2508/1997.

2. Τα πολεοδομικά σταθερότυπα που έχουν εγκριθεί με την υπ' αριθμ. 10788/2004 απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων (Δ' 285), αναθεωρούνται, προκειμένου να εναρμονιστούν με τις διατάξεις του παρόντος, με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, που εκδίδεται ύστερα από γνώμη του Κεντρικού Συμβουλίου Πολεοδομικών Θεμάτων και Αμφισβητήσεων, εντός έξι (6) μηνών από την έναρξη ισχύος του παρόντος.

3. Το ισχύον Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης που εγκρίθηκε με την υπ' αριθμ. 6876/4871/2008 απόφαση της Βουλής (Α' 128) επέχει εφεξής θέση Εθνικής Χωρικής Στρατηγικής και μπορεί να τροποποιείται και να συμπληρώνεται με τη διαδικασία του άρθρου 3. Μετά την έγκριση της Εθνικής Χωρικής Στρατηγικής, το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης ενσωματώνεται σε αυτήν και παύει να ισχύει.

4. Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας καθορίζεται για κάθε κατηγορία χωρικών σχεδίων του παρόντος, το είδος των απαιτούμενων ειδικών μελετών για την κατάρτισή τους, οι προδιαγραφές εκπόνησης αυτών, οι ειδικότητες των μελετητών και κάθε άλλο θέμα που αφορά την εκπόνηση, έλεγχο και εφαρμογή αυτών.

##### Άρθρο 13

##### Μεταβατικές διατάξεις

1. Εκκρεμείς διαδικασίες έγκρισης ή τροποποίησης Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου, Σχεδίου Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης και Πολεοδομικών Μελετών συνεχίζονται με βάση τις διατάξεις δυνάμει των οποίων εκπονούνται.



2. Έως την έγκριση των Τοπικών Χωρικών και Ειδικών Χωρικών Σχεδίων του παρόντος νόμου, είναι επιτρεπτή η πολεοδόμηση σε περιοχές που προβλέπονται για το σκοπό αυτόν από εγκεκριμένο ρυθμιστικό σχέδιο, Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο, Σχέδιο Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης ή Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου, σύμφωνα με τις προϊσχύουσες διατάξεις. Έως την έγκριση των Τοπικών Χωρικών Σχεδίων είναι δυνατή η τροποποίηση εγκεκριμένων ρυμοτομικών σχεδίων, σύμφωνα με τις προϊσχύουσες διατάξεις.

3. Εκκρεμείς διαδικασίες έγκρισης ή τροποποίησης Ειδικών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης ολοκληρώνονται με τις διατάξεις του άρθρου 7 του ν. 2742/1999 (Α' 207).

4. Εκκρεμείς διαδικασίες αναθεώρησης ή τροποποίησης Περιφερειακών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης ολοκληρώνονται με τις διατάξεις του άρθρου 8 του ν. 2742/1999. Για τις ανωτέρω εκκρεμείς διαδικασίες, με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, μπορεί να καθορίζονται ειδικότερες προδιαγραφές για την εναρμόνιση με τον παρόντα νόμο και να καθορίζεται κάθε αναγκαία λεπτομέρεια.

5. Εκκρεμείς διαδικασίες έγκρισης ρυθμιστικών σχεδίων ολοκληρώνονται ως εξής:

α) οι στρατηγικές κατευθύνσεις αυτών εγκρίνονται με την απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας του άρθρου 6 και

β) οι ρυθμιστικές κατευθύνσεις αυτών εγκρίνονται με το διάταγμα του άρθρου 7.

6. Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο, Σχέδιο Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης, Πολεοδομικές Μελέτες και γενικότερα σχέδια Πολεοδομικού Σχεδιασμού, που εγκρίθηκαν ή τροποποιήθηκαν με τις μεταβατικές διατάξεις του Κεφαλαίου Α' του ν. 4269/2014 (Α' 142) και τις χρήσεις γης του Κεφαλαίου Β' του ν. 4269/2014, όσο αυτό ήταν σε ισχύ, αναθεωρούνται υποχρεωτικά ως προς τις χρήσεις γης εντός ενός (1) έτους από την έναρξη ισχύος του διατάγματος που προβλέπεται στην παρ. 1 του άρθρου 238 του ν. 4389/2016 (Α' 94) διαφορετικά θεωρούνται άκυρα ως προς τις προβλεπόμενες χρήσεις γης. Η ανωτέρω προθεσμία μπορεί να παρατείνεται ύστερα από αίτημα του αρμόδιου για την τροποποίηση οργάνου και την αποδοχή του αιτήματος αυτού από τον Υπουργό Περιβάλλοντος και Ενέργειας με απόφασή του.

7. Εκκρεμείς διαδικασίες έγκρισης σχεδίων με τις διατάξεις του ν. 4269/2014, όπως αυτός ίσχυσε μέχρι την αντικατάστασή του με τον παρόντα νόμο, περατώνονται βάσει των εν λόγω διατάξεων του ν. 4269/2014. Οι φορείς υλοποίησης των σχεδίων του προηγούμενου εδαφίου μπορούν, με αίτησή τους η οποία κατατίθεται στην αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας αποκλειστικά εντός τριών (3) μηνών από την έναρξη ισχύος του παρόντος, να επιλέξουν την υπαγωγή τους στις διατάξεις του παρόντος.

#### Άρθρο 14

##### Καταργούμενες διατάξεις

Από την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού, με την επιφύλαξη των ειδικότερων διατάξεων του παρόντος, καταργούνται:

α) τα άρθρα 1 έως 13α του ν. 4269/2014 (Α' 142),

β) κάθε άλλη διάταξη που αντίκειται στον παρόντα νόμο ή ανάγεται σε θέματα που ρυθμίζονται από αυτόν.

#### ΜΕΡΟΣ Β'

##### ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑΣ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

#### Άρθρο 15

##### Τροποποίηση διατάξεων των νόμων 4067/2012 (Α' 79), 4258/2014 (Α' 94) και 4178/2013 (Α' 174)

1. Το πρώτο εδάφιο της παρ. 6 του άρθρου 29 του ν. 4067/2012 αντικαθίσταται ως εξής:

«6. Παρατείνεται η ισχύς των οικοδομικών αδειών που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της παραγράφου 3α του άρθρου 6 του από 8.7.1993 προεδρικού διατάγματος (Δ' 795), έως και τις 31.12.2017, προκειμένου να ολοκληρωθούν οι όψεις και η τυχόν στέγη του κτιρίου και να ενταχθούν στην παρ. 4γ του άρθρου 6 του ν. 4030/2011.».

2. Το άρθρο 47Α του ν. 4067/2012 αντικαθίσταται ως εξής:

#### «Άρθρο 47Α

Αν μέχρι την ημερομηνία έναρξης του ν. 4067/2012 έχει υποβληθεί φάκελος για την έκδοση διοικητικής πράξης άδειας εκτέλεσης οικοδομικών εργασιών, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 1577/1985 ως τροποποιήθηκε, κατά παρέκκλιση από κάθε άλλη διάταξη, η προθεσμία έκδοσης παρατείνεται έως 31.12.2017.».

3. Η παρ. 4 του άρθρου 11 του ν. 4258/2014 αντικαθίσταται ως εξής:

«4. Η ισχύς των αδειών επισκευής κτισμάτων σε σεισμόπληκτες και πυρόπληκτες περιοχές που εκδόθηκαν σύμφωνα με ειδικές ρυθμίσεις υπουργικών αποφάσεων κατ'εξουσιοδότηση του ν. 1190/1981 (Α' 203), ως ισχύει, και οι οποίες δεν είχαν λήξει την 1.3.2011 παρατείνεται έως 31.12.2017.».

4. Η περίπτωση γ' της παρ. 2 του άρθρου 51 του ν. 4178/2013 αντικαθίσταται ως εξής:

«γ. Σε νομίμως υφιστάμενες χρήσεις κτιρίων ή εγκαταστάσεων οι οποίες διατηρούνται, καθώς και σε χρήσεις οι οποίες λειτουργούν με οικοδομικές άδειες που εκδόθηκαν με τις διατάξεις του άρθρου 26 του ν. 2831/2000, επιτρέπεται έως 31.12.2017 ο εκσυγχρονισμός και η κτιριακή τους επέκταση, με τους όρους δόμησης που ίσχυαν κατά το χρόνο έγκρισης της παρέκκλισης, μετά από έγκριση του αρμόδιου για τη λειτουργικότητα φορέα, καθώς και εργασίες συντήρησης, επισκευής, ενεργειακής αναβάθμισης και διαρρυθμίσεων των κτιρίων, που αποσκοπούν στη βελτίωση των επιπτώσεων στο περιβάλλον, τη λειτουργική τους αναβάθμιση, την ασφάλεια και την υγιεινή των διαβιούντων και εργαζομένων σε αυτά. Η επέκταση σε όμορο ακίνητο του ίδιου ιδιοκτήτη, επιτρέπεται μόνο υπό την προϋπόθεση ότι το όμορο ακίνητο αποκτήθηκε μέχρι τη δημοσίευση του παρόντος.».

#### Άρθρο 16

##### Τροποποίηση διατάξεων του ν. 4109/2013 (Α' 16)

Η παρ. 20 του άρθρου 8 του ν. 4109/2013 τροποποιείται ως εξής:

«20. Παρατείνεται το μεταβατικό διάστημα λειτουργίας των καταργούμενων και συγχωνευόμενων φορέων έως 31.12.2017, για λόγους εξασφάλισης της δυνατότητας υλοποίησης των συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου του ΕΣΠΑ 2014 - 2020. Για ισόχρονο διάστημα παρατείνεται και η διάρκεια θητείας των Διοικητικών Συμβουλίων των καταργούμενων και συγχωνευόμενων φορέων, με αρμοδιότητα την υλοποίηση των αντίστοιχων Πράξεων, τη διενέργεια πράξεων εκκαθάρισης δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, καθώς και κάθε άλλης γεγεννημένης έννομης σχέσης των καταργούμενων και συγχωνευόμενων φορέων. Οι εκκρεμείς δίκες των καταργούμενων και συγχωνευόμενων φορέων, σε περίπτωση μη αποπερατώσεώς τους κατά το ανωτέρω χρονικό διάστημα, συνεχίζονται χωρίς καμία άλλη διατύπωση και χωρίς να επέρχεται βίαιη διακοπή τους, από τους φορείς στους οποίους μεταβιβάζονται οι αρμοδιότητές τους.

Οι συμβάσεις των εργαζομένων με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου ορισμένου χρόνου, καθώς και οι συμβάσεις μίσθωσης έργου παρατείνονται από τη λήξη τους μέχρι και τις 31.12.2017. Οι συμβάσεις αυτές δεν μετατρέπονται σε συμβάσεις αορίστου χρόνου. Οι δαπάνες μισθοδοσίας, καθώς και οι λοιπές λειτουργικές δαπάνες των φορέων θα καλυφθούν από το Πράσινο Ταμείο.»

#### Άρθρο 17

Η παρ. 2 του άρθρου 35 του ν. 4430/2016 τροποποιείται ως εξής:

«2.α) Οι υφιστάμενες κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης μετατρέπονται σε Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης Ευάλωτων Ομάδων ή σε Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης Ειδικών Ομάδων και οι Κοιν.Σ.Επ. Συλλογικού και Παραγωγικού Σκοπού και οι Κοιν.Σ.Επ. Κοινωνικής Φροντίδας μετατρέπονται σε Κοιν.Σ.Επ. Συλλογικής και Κοινωνικής Ωφέλειας ή σε Συνεταιρισμό Εργαζομένων με αντίστοιχη τροποποίηση του καταστατικού τους και μετά την υποβολή αίτησης, η οποία κατατίθεται στο «Τμήμα Μητρώου» μέχρι 30.6.2017. Διαφορετικά, διαγράφονται αυτοδίκαια από το Γενικό Μητρώο Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας.

β) Οι υφιστάμενοι Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης (Κοι.Σ.Π.Ε.) του ν. 2716/1999 (Α' 96) εγγράφονται αυτοδίκαια στο Γενικό Μητρώο Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, ως Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης, χωρίς αίτησή τους.

γ) Οι Φορείς που έχουν εγγραφεί στο Ειδικό Μητρώο άλλων Φορέων Κοινωνικής Οικονομίας του άρθρου 14 του ν. 4019/2011, εφόσον επιθυμούν να συνεχίσουν να φέρουν την ιδιότητα του Φορέα Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας υποχρεούνται μέχρι 31.3.2017, να υποβάλουν αίτηση εγγραφής στο Γενικό Μητρώο Φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, διαφορετικά διαγράφονται αυτοδίκαια από αυτά.

Με απόφαση του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης ρυθμίζεται ο τύπος της αίτησης, τα απαραίτητα δικαιολογητικά και κάθε άλλη λεπτομέρεια για την εφαρμογή της παραγράφου αυτής.»

#### Άρθρο 18

Η παρ. 9 του άρθρου 11 του ν. 4430/2016 (Α' 205) αντικαθίσταται ως εξής:

«9. Αν Κοιν.Σ.Επ. ή Συνεταιρισμός Εργαζομένων διαγράφουν από το Μητρώο με πρωτοβουλία της Διοίκησης, σύμφωνα με τις προβλέψεις του παρόντος άρθρου, οφείλουν εντός ενενήντα (90) ημερών από την κοινοποίηση σε αυτούς της πράξης διαγραφής, να ενεργήσουν τη νόμιμη μετατροπή της Κοιν.Σ.Επ. ή του Συνεταιρισμού Εργαζομένων σε μορφή επιχείρησης που τα μέλη επιθυμούν ή να προβούν στη λύση της. Σε κάθε περίπτωση, μετά τη λύση ή πριν τη μετατροπή σε άλλη νομική μορφή, τίθεται σε εκκαθάριση, σύμφωνα με το άρθρο 22 του παρόντος. Οι ανωτέρω ενέργειες οφείλουν να γνωστοποιούνται από την Κοιν.Σ.Επ. ή το Συνεταιρισμό Εργαζομένων στο Μητρώο Φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας.»

#### Άρθρο 19

Η παρ. 3 του άρθρου 27 του ν. 4314/2014 (Α' 265) αντικαθίσταται ως εξής:

«3. Όλες οι πράξεις που εντάσσονται στα Περιφερειακά ΕΠ εγγράφονται σε μία (1) συλλογική απόφαση (ΣΑΕΠ) ανά οικεία περιφέρεια. Από 1.1.2018 οι πράξεις που εντάσσονται στα Τομεακά ΕΠ εγγράφονται σε μία (1) συλλογική απόφαση (ΣΑΕ) ανά ΕΠ.»

#### Άρθρο 20

Στην παρ. 3 του άρθρου 4 του π.δ. 123/2016 (Α' 208) προστίθεται εδάφιο ως εξής:

«Όπου στην κείμενη νομοθεσία αναφέρεται ο Υπουργός Επικρατείας αρμόδιος για θέματα Δημόσιας Ραδιοτηλεόρασης νοείται εφεξής ο Υπουργός Ψηφιακής Πολιτικής, Τηλεπικοινωνιών και Ενημέρωσης.»

#### Άρθρο 21

##### Ορισμοί, όροι και προϋποθέσεις για την εγκατάσταση Πράσινων Σημείων

1. Αντικαθίσταται το τελευταίο εδάφιο της παρ. 6 του άρθρου 38 του ν. 4042/2012 (Α' 24), όπως αυτό προστέθηκε με το άρθρο 42 του ν. 4409/2016 (Α' 136), ως εξής:

«Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Διοικητικής Ανασυγκρότησης και Περιβάλλοντος και Ενέργειας εξειδικεύονται οι ορισμοί και καθορίζονται οι κατηγορίες και οι προδιαγραφές των Πράσινων Σημείων και των Κέντρων Ανακύκλωσης, Εκπαίδευσης και Διαλογής στην Πηγή (Κ.Α.Ε.ΔΙ.Σ.Π.).»

2. Στο άρθρο 11 του ν. 4042/2012 προστίθενται οι παρακάτω ορισμοί:

«21. Πράσινο Σημείο: ορίζεται χώρος οργανωμένος από Ο.Τ.Α. Β' βαθμού, ο οποίος είναι οριοθετημένος και διαμορφωμένος με την κατάλληλη υποδομή και εξοπλισμό, ώστε οι πολίτες να αποθέτουν χωριστά συλλεγμένα ανακυκλώσιμα αστικά απόβλητα ή χρησιμοποιημένα αντικείμενα, προκειμένου αυτά να προωθηθούν για ανακύκλωση ή για επαναχρησιμοποίηση. Τα Πράσινα Σημεία (ΠΣ) διακρίνονται σε μικρά και σε μεγάλα ανάλογα με τον όγκο και τις κατηγορίες των ανακυκλώσιμων υλικών που δέχονται, τη λειτουργία τους και την έκταση

που καταλαμβάνουν. Στα Πράσινα Σημεία δύνανται να πραγματοποιούνται δράσεις εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης του κοινού.

22. Κέντρο Ανακύκλωσης, Εκπαίδευσης Διαλογής Στην Πηγή (Κ.Α.Ε.Δι.Σ.Π.): ορίζεται χώρος οργανωμένος από φορείς κοινωνικής και αλληλεγγύας οικονομίας, για τον οποίον ισχύουν κατά τα λοιπά όσα ισχύουν για τα Πράσινα Σημεία και επιπλέον πραγματοποιούνται υποχρεωτικά δράσεις εκπαίδευσης για τη Διαλογή στην Πηγή.

23. Γωνιά Ανακύκλωσης: ορίζεται δημόσιος ή ιδιωτικός χώρος πολύ μικρής έκτασης, όπου οι πολίτες εναποθέτουν χωριστά συλλεγμένα ανακυκλώσιμα αστικά απόβλητα τα οποία εν συνεχεία συλλέγονται από τον οικείο Ο.Τ.Α. Α' βαθμού.

24. Κινητό Πράσινο Σημείο: ορίζεται το αυτοκινούμενο ή ρυμουλκούμενο όχημα, το οποίο διαθέτει ξεχωριστά μέσα συλλογής, όπως κάδοι ή container για κάθε επιμέρους υλικό που συλλέγεται.»

3. Στο Κεφάλαιο Α' του Μέρους ΣΤ' του ν. 4042/2012, προστίθεται άρθρο 44Α ως εξής:

#### «Άρθρο 44Α

1. Τα Μικρά Πράσινα Σημεία χωροθετούνται σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παρούσα παράγραφο και διέπονται από τους κατωτέρω όρους και περιορισμούς:

α) Εγκαθίστανται με απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου μετά από την περιβαλλοντική τους αδειοδότηση σύμφωνα με την υπουργική απόφαση οικ.37674/2016 (Β' 2471) Ομάδα 4η - Συστήματα περιβαλλοντικών υποδομών α/α 9β, σε οικόπεδα ή γήπεδα που ανήκουν στον οικείο δήμο ή που ενοικιάζονται από αυτόν ή που του παραχωρούνται για το σκοπό αυτόν, εντός ή εκτός σχεδίου πόλεως, εντός οριοθετημένων οικισμών ή οικισμών προϋφιστάμενων του 1923 ή σε γήπεδα του άρθρου 8Α του π.δ. 31/1985 (Δ' 270), όπως ισχύει. Απαγορεύεται η εγκατάστασή τους στις περιοχές των άρθρων 2 και 9 του από 6.3.1987 προεδρικού διατάγματος (Δ' 166) όπως ισχύει, καθώς και στις περιοχές που διέπονται από ειδικές προστατευτικές διατάξεις για το περιβάλλον, την πολιτιστική, αρχιτεκτονική και φυσική κληρονομιά.

β) Τα Μικρά ΠΣ καταλαμβάνουν μέγιστη έκταση 1000 τ.μ. και αποτελούν υπαίθριους - περιφραγμένους χώρους που φέρουν τον κατάλληλο εξοπλισμό και υποδομές. Για την ανέγερση τυχόν υποστηρικτικών τους κτισμάτων, όπως γραφείου προσωπικού και χώρου φύλαξης υλικών και εξοπλισμού, τηρούνται οι επιτρεπόμενοι όροι και περιορισμοί δόμησης της περιοχής σε συνδυασμό με τις προδιαγραφές που διέπουν τα ΠΣ. Σε κάθε περίπτωση τηρούνται οι ισχύουσες διατάξεις του Νέου Οικοδομικού Κανονισμού και οι διατάξεις περί εγκρίσεων αδειών δόμησης, όπως ισχύουν.

γ) Επιτρέπεται η εγκατάσταση Μικρών ΠΣ εντός υφιστάμενων κτιρίων εφόσον είναι επιτρεπτή η χρήση γης βάσει της περίπτωσης α' και εφόσον τηρούνται οι σχετικές προδιαγραφές.

2. Τα Μεγάλα Πράσινα Σημεία, χωροθετούνται σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παρούσα παράγραφο και διέπονται από τους κατωτέρω όρους και περιορισμούς:

α) Εγκαθίστανται με απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου μετά από την περιβαλλοντική τους αδειοδότηση σύμφωνα με την υπουργική απόφαση οικ.37674/2016 (Β' 2471) Ομάδα 4η - Συστήματα περιβαλλοντικών υποδομών α/α 9β, σε οικόπεδα ή γήπεδα που ανήκουν στον οικείο δήμο ή που ενοικιάζονται από αυτόν ή που του παραχωρούνται για το σκοπό αυτόν, εντός ή εκτός σχεδίου πόλεως και σε γήπεδα του άρθρου 8Α του π.δ. 31/1985 (Δ' 270), όπως ισχύει. Στις εντός σχεδίου περιοχές επιτρέπεται η εγκατάστασή τους μόνο στις περιοχές παραγωγικών δραστηριοτήτων, χονδρεμπορίου και ιδιαίτερων χρήσεων συμπεριλαμβανομένων των περιοχών των άρθρων 5, 6, και 7 του από 6.3.1987 προεδρικού διατάγματος (Δ' 166) οι οποίες βρίσκονται εκτός αστικού ιστού. Τα μεγάλα πράσινα σημεία απαγορεύεται να εγκατασταθούν σε περιοχές που διέπονται από ειδικές προστατευτικές διατάξεις για το περιβάλλον, την πολιτιστική, αρχιτεκτονική και φυσική κληρονομιά πλην των περιπτώσεων που διέπονται από ειδικές προστατευτικές διατάξεις που χαρακτηρίζονται από χαμηλό βαθμό προστασίας, όπως Ζωνών Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ) μετά από εισήγηση της αρμόδιας Υπηρεσίας και γνυμοδότηση του αρμόδιου Συμβουλίου.

β) Τα Μεγάλα ΠΣ αποτελούν υπαίθριους - περιφραγμένους χώρους που φέρουν τον κατάλληλο εξοπλισμό και υποδομές. Για την ανέγερση των υποστηρικτικών τους κτισμάτων, όπως γραφείου προσωπικού και χώρου φύλαξης υλικών και εξοπλισμού, τηρούνται οι επιτρεπόμενοι όροι και περιορισμοί δόμησης της περιοχής σε συνδυασμό με τις προδιαγραφές που διέπουν τα ΠΣ. Σε κάθε περίπτωση τηρούνται οι ισχύουσες διατάξεις του Νέου Οικοδομικού Κανονισμού και οι διατάξεις περί εγκρίσεων αδειών δόμησης, όπως ισχύουν.

γ) Επιτρέπεται η εγκατάσταση Μεγάλων ΠΣ εντός υφιστάμενων κτιρίων εφόσον είναι επιτρεπτή η χρήση γης βάσει της περίπτωσης α' και εφόσον τηρούνται οι σχετικές προδιαγραφές.

3. Τα Κέντρα Ανακύκλωσης, Εκπαίδευσης Διαλογής Στην Πηγή (Κ.Α.Ε.Δι.Σ.Π.), εγκαθίστανται σύμφωνα με τα οριζόμενα για τα ΠΣ στις παραγράφους 1 και 2 του παρόντος και διέπονται από τους ίδιους όρους και περιορισμούς. Επιπλέον αυτών, η έκταση που καταλαμβάνουν δεν μπορεί να είναι μικρότερη των 500 τ.μ. και εντός του χώρου δύναται να ανεγερθεί κατάλληλη αίθουσα για την εξυπηρέτηση του εκπαιδευτικού σκοπού της εγκατάστασης.

4. Οι γωνίες ανακύκλωσης της αποτελούν ελεύθερους - μονίμως προσβάσιμους χώρους από τους πολίτες, χωρίς περίφραξη ή οποιοδήποτε κατασκευές. Η εγκατάστασή τους επιτρέπεται σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παρούσα παράγραφο υπό την προϋπόθεση ότι δεν απαγορεύεται ρητώς από ειδικότερες διατάξεις, ενώ δεν χρήζει οικοδομικής ή περιβαλλοντικής αδειοδότησης με την επιφύλαξη των κατωτέρω οριζομένων:

α) Επιτρέπεται η εγκατάσταση γωνιών ανακύκλωσης εντός οριοθετημένων κοινόχρηστων χώρων του σχεδίου πόλης ή εν τοις πράγμασι κοινοχρήστων χώρων οικισμών, όπως πλατείες και χώροι πρασίνου, εφόσον ο χώρος που καταλαμβάνουν δεν ξεπερνά το 15% της



συνολικής έκτασης του κοινόχρηστου χώρου. Στην περίπτωση που ο χώρος πρασίνου υπάγεται στις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας, είναι υποχρεωτική η έγκριση του δασαρχείου.

β) Επιπλέον της ανωτέρω περίπτωσης, επιτρέπεται η εγκατάστασή τους σε τμήμα οικοδομήσιμων εκτάσεων ανεξαρτήτως αρτιότητας και οικοδομησιμότητας, εφόσον αποτελεί διακριτό τμήμα αδόμητου οικοπέδου και σε καμία περίπτωση ακάλυπτο χώρο δομημένου οικοπέδου με την εξαίρεση των περιπτώσεων της επόμενης παραγράφου.

γ) Στις περιπτώσεις κοινωφελών, δημόσιων ή μεγάλων ιδιωτικών κτιρίων, όπως σχολεία, αθλητικά κέντρα, χώροι συνάθροισης κοινού, πολυκαταστήματα, επιτρέπεται η εγκατάστασή τους σε τμήμα του ακάλυπτου χώρου του οικοπέδου, εφόσον αυτό είναι απευθείας προσβάσιμο από τα οχήματα συλλογής.

δ) Με απόφαση του οικείου Δημοτικού Συμβουλίου εγκρίνεται η εγκατάσταση των γωνιών ανακύκλωσης μετά από τον προσδιορισμό σε τοπογραφικό διάγραμμα κατάλληλης κλίμακας, της θέσης, των ορίων, της διάταξης του εξοπλισμού και της απαραίτητης επίστρωσης του χώρου που καταλαμβάνουν.

ε) Στις περιπτώσεις εγκατάστασης γωνιών ανακύκλωσης σε ιδιωτικούς χώρους απαιτείται η έγγραφη σύμφωνη γνώμη του ιδιοκτήτη του χώρου, η οποία χορηγείται πριν την απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου του Δήμου της προηγούμενης περίπτωσης.

ζ) Σε κάθε περίπτωση απαγορεύεται η κοπή δέντρων προκειμένου να εγκατασταθεί γωνία ανακύκλωσης.

η) Για την επιλογή της κατάλληλης θέσης και διάταξης της εγκατάστασης θα πρέπει να λαμβάνεται μέριμνα για τη μικρότερη δυνατή οπτική, ακουστική και αισθητική όχληση της περιοχής.

θ) Η γωνία ανακύκλωσης επιβάλλεται να γειτνιάζει με το δρόμο που χρησιμοποιούν τα οχήματα συλλογής.

ι) Στις περιπτώσεις χώρων που βρίσκονται σε παραδοσιακά τμήματα πόλεων, σε παραδοσιακούς οικισμούς, σε ιστορικούς τόπους και γενικά σε περιοχές που υπάγονται σε προστατευτικό καθεστώς βάσει της κείμενης νομοθεσίας, είναι υποχρεωτική η γνωμοδότηση του αρμόδιου Συμβουλίου Αρχιτεκτονικής του ν. 4030/2011 (Α' 249) και του εκάστοτε αρμόδιου φορέα ή οργάνου. Ο Δήμος οφείλει να προβεί σε έγγραφη ενημέρωση της οικείας Υπηρεσίας Δόμησης 48 ώρες πριν την έναρξη των εργασιών προσκομίζοντας τις τυχόν απαραίτητες γνωμοδοτήσεις.

5. Τα κινητά Πράσινα Σημεία λειτουργούν με απόφαση, του Δημοτικού Συμβουλίου βάσει προγράμματος το οποίο περιλαμβάνει τα καθορισμένα σημεία στους κοινόχρηστους χώρους όπου θα βρίσκεται το όχημα και το χρονοδιάγραμμα σε εβδομαδιαία βάση. Το πρόγραμμα κοινοποιείται ευρέως στους πολίτες.

6. Με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας και του εκάστοτε αρμόδιου Υπουργού, δύνανται να εξειδικεύονται τα ανωτέρω και να ρυθμίζεται κάθε άλλο σχετικό θέμα για την εφαρμογή του παρόντος.

7. Με τα προεδρικά διατάγματα που εκδίδονται κατ' εξουσιοδότηση της παρ. 1 του άρθρου 15 του

ν. 1561/1985 (Α' 148) δύνανται να τροποποιούνται και να καταργούνται οι διατάξεις του παρόντος άρθρου σχετικά με τους όρους και τους περιορισμούς εγκατάστασης των πράσινων σημείων.»

## Άρθρο 22

### Τροποποιήσεις περί των Νομικών Προσώπων που δύνανται να διενεργούν ενεργειακές επιθεωρήσεις

1. Η παρ. 4 του άρθρου 54 του ν. 4409/2016 αντικαθίσταται ως εξής:

«4. Τηρείται ξεχωριστό Μητρώο για τα νομικά πρόσωπα οποιασδήποτε νομικής μορφής, των οποίων ένα τουλάχιστον μέλος ή εταίρος ή υπάλληλος με σύμβαση εργασίας είναι Ενεργειακός Επιθεωρητής. Η μερίδα κάθε νομικού προσώπου ενημερώνεται ταυτόχρονα για κάθε μεταβολή που αφορά στο φυσικό πρόσωπο - Ενεργειακό Επιθεωρητή.»

2. Η παρ. 2 του άρθρου 55 του ν. 4409/2016 αντικαθίσταται ως εξής:

«2. Για την εγγραφή νομικών προσώπων στο Μητρώο, απαιτείται η ηλεκτρονική υποβολή στο πληροφοριακό σύστημα του Μητρώου Ενεργειακών Επιθεωρητών, που τηρείται στα Τμήματα Επιθεώρησης Ενέργειας Νοτίου και Βορείου Ελλάδος του Σώματος Επιθεώρησης Περιβάλλοντος, Δόμησης, Ενέργειας και Μεταλλείων του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας των παρακάτω δικαιολογητικών:

α) Αντίγραφο του Καταστατικού του νομικού προσώπου.

β) Εφόσον υπάρχουν υπάλληλοι Ενεργειακοί Επιθεωρητές, αντίγραφα των συμβάσεων εργασίας.

γ) Παράβολο εκατόν πενήντα (150) ευρώ του νομικού προσώπου, το οποίο εκδίδεται από την Εφαρμογή του Ηλεκτρονικού Παραβόλου (e- Παράβολο).».

## Άρθρο 23

### Τροποποίηση διατάξεων του ν. 3054/2002 (Α' 230)

1. Το πρώτο και δεύτερο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 5Α του ν. 3054/2002, όπως ισχύει, αντικαθίστανται ως εξής:

«1. Για την άσκηση της δραστηριότητας της Διάθεσης Βιοκαυσίμων απαιτείται Άδεια Διάθεσης Βιοκαυσίμων. Η άδεια αυτή χορηγείται σε νομικά πρόσωπα, με τη μορφή ανώνυμης εταιρείας ή εταιρείας περιορισμένης ευθύνης ή ιδιωτικής κεφαλαιουχικής εταιρείας ή άλλης αντίστοιχης μορφής, εφόσον το πρόσωπο εδρεύει σε κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και σε Συλλογικές Αγροτικές Οργανώσεις σύμφωνα με τις διατάξεις των νόμων 4015/2011 (Α' 210) και 4384/2016 (Α' 78).».

2. Η παρ. 1 του άρθρου 6 του ν. 3054/2002, όπως ισχύει, αντικαθίσταται ως εξής:

«1. Άδεια Εμπορίας αργού πετρελαίου και πετρελαιοειδών προϊόντων χορηγείται σε νομικά πρόσωπα, με τη μορφή ανώνυμης εταιρείας ή εταιρείας περιορισμένης ευθύνης ή ιδιωτικής κεφαλαιουχικής εταιρείας ή άλλης αντίστοιχης μορφής, εφόσον το πρόσωπο εδρεύει σε κράτος - μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.».

3. Η παρ. 3 του άρθρου 6 του ν. 3054/2002, όπως ισχύει, αντικαθίσταται ως εξής:

«3. Με την επιφύλαξη της περίπτωσης Ε' της παραγράφου 4 του παρόντος, η Άδεια Εμπορίας ισχύει για όλη την επικράτεια.».

4. Στην παρ. 4 του άρθρου 6 του ν. 3054/2002, όπως ισχύει, προστίθεται περίπτωση Ε' ως εξής:

«Ε. Άδεια Εμπορίας πετρελαιοειδών προϊόντων για τα νησιά του Αιγαίου, εκτός Κρήτης, Ρόδου και νησιών Αργοσαρωνικού, για όλα τα προϊόντα εκτός υγραερίων, ασφάλτου και καυσίμων αεροσκαφών, σε εταιρείες με αποθηκευτικούς χώρους που βρίσκονται σε νησί ή νησιά υπαγόμενα στην παρούσα διάταξη.».

5. Η περίπτωση α' της παρ. 5 του άρθρου 6 του ν. 3054/2002, όπως ισχύει, αντικαθίσταται ως εξής:

«5. Για τη χορήγηση Άδειας Εμπορίας απαιτείται:

α. Ελάχιστο εταιρικό κεφάλαιο ή εγγυητική επιστολή.

Το νομικό πρόσωπο στο οποίο πρόκειται να χορηγηθεί η Άδεια Εμπορίας πρέπει να ικανοποιεί μία από τις ακόλουθες εναλλακτικές απαιτήσεις:

αα) Ελάχιστο εταιρικό κεφάλαιο, ως ακολούθως:

Για την άδεια κατηγορίας Α', ως εξής:

Όγκος Πωλήσεων (κατά το προηγούμενο ημερολογιακό έτος σε Μετρικούς Τόνους)	Ελάχιστο Εταιρικό Κεφάλαιο (σε Ευρώ)
Έως και 100.000 Μ.Τ.	200.000 €
Από 100.000 Μ.Τ. έως και 300.000 Μ.Τ.	500.000 €
Από 300.000 Μ.Τ. έως και 600.000 Μ.Τ.	1.000.000 €
Άνω των 600.000 Μ.Τ.	1.500.000 €

Για την άδεια κατηγορίας Β1: 500.000 €

Για την άδεια κατηγορίας Β2: 500.000 €

Για την άδεια κατηγορίας Γ: 500.000 €

Για την άδεια κατηγορίας Ε: 150.000 €

ββ) Εγγυητική επιστολή, που πληροί τις προϋποθέσεις των διατάξεων του ν. 4412/2016 (Α' 147), αναλόγως εφαρμοζόμενων, με την οποία ο εκδότης της εγγυάται την καταβολή προς το Ελληνικό Δημόσιο οποιουδήποτε ποσού μέχρι ποσού που αντιστοιχεί στο ανωτέρω ελάχιστο εταιρικό κεφάλαιο, για την εξόφληση των απαιτήσεων υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου και σε βάρος του αιτούμενου τη χορήγηση Άδειας Εμπορίας.

γγ) Ειδικά για την άδεια κατηγορίας Δ', απαιτείται εγγυητική επιστολή ύψους πεντακοσίων χιλιάδων (500.000) ευρώ.

δδ) Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών, Οικονομίας και Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος και Ενέργειας ρυθμίζονται οι λεπτομέρειες εφαρμογής των υποπεριπτώσεων ββ' και γγ' του παρόντος, αναφορικά με τη διάρκεια, το περιεχόμενο, τις προϋποθέσεις κατάπτωσης και τη συμπλήρωση της εγγυητικής επιστολής.»

6. Η περίπτωση β' της παρ. 5 του άρθρου 6 του ν. 3054/2002, όπως ισχύει αντικαθίσταται ως εξής:

«β. Διαθεσιμότητα αποθηκευτικών χώρων. Ο κάτοχος της Άδειας Εμπορίας οφείλει, καθ' όλη τη διάρκεια άσκησης της δραστηριότητας, να διαθέτει αποθηκευτικούς χώρους. Οι αποθηκευτικοί χώροι πρέπει να είναι ιδιόκτητοι, μισθωμένοι ή να έχουν παραχωρηθεί και να χρησιμοποιούνται αποκλειστικά από τον κάτοχο της Άδειας. Η μίσθωση και η παραχώρηση της χρήσης πρέπει να αποδεικνύονται εγγράφως. Οι αποθηκευτικοί χώροι χρησιμοποιούνται για την εξυπηρέτηση της διακίνησης προϊόντων, της τήρησης αποθεμάτων έκτακτης ανάγκης, καθώς και της τήρησης των εμπορικών αποθεμάτων της παραγράφου 6 περίπτωση Β' του παρόντος και έχουν την αναγκαία και κατάλληλη δυναμικότητα για την άσκηση της εμπορίας. Οι αποθηκευτικοί χώροι πρέπει να έχουν τις προβλεπόμενες από τις κείμενες διατάξεις προδιαγραφές και να διαθέτουν τον κατάλληλο τεχνικό εξοπλισμό για την ασφαλή αποθήκευση και ομαλή διακίνηση των προϊόντων. Η σύνδεση των αποθηκευτικών χώρων με τους προμηθευτές αυτών γίνεται με οποιονδήποτε τρόπο (ιδίως με σύστημα αγωγών, διυλιστήρια, θάλασσα, σιδηροδρομικό δίκτυο, βυτιοφόρα οχήματα).

Οι αποθηκευτικοί χώροι μπορούν να βρίσκονται και εντός χώρου διυλιστηρίου. Οι αποθηκευτικοί χώροι μπορεί να θεωρούνται και αποθήκες τήρησης Αποθεμάτων Έκτακτης Ανάγκης εφόσον τηρούνται οι απαιτούμενες προϋποθέσεις.

Σε περίπτωση που η τροφοδοσία των αποθηκευτικών χώρων γίνεται αποκλειστικά με βυτιοφόρα οχήματα, για τα διακινούμενα καύσιμα πρέπει να έχουν καταβληθεί οι προβλεπόμενοι δασμοί και φόροι. Οι αποθηκευτικοί αυτοί χώροι δεν θεωρούνται ως αποθήκες τήρησης αποθεμάτων έκτακτης ανάγκης.

Για χορήγηση ή ανανέωση Άδειας Εμπορίας απαιτείται διαθεσιμότητα ελάχιστου όγκου αποθηκευτικών χώρων, ως ακολούθως:

Για την Άδεια κατηγορίας Α', ως εξής:

Όγκος Πωλήσεων (κατά το προηγούμενο ημερολογιακό έτος σε Μετρικούς Τόνους)	Ελάχιστη Διαθεσιμότητα Αποθηκευτικών Χώρων (σε κυβικά μέτρα)
Έως και 100.000 Μ.Τ.	1.500 κ.μ.
Από 100.000 Μ.Τ. έως και 300.000 Μ.Τ.	4.000 κ.μ.
Από 300.000 Μ.Τ. έως και 600.000 Μ.Τ.	7.000 κ.μ.
Άνω των 600.000 Μ.Τ.	13.000 κ.μ.

Ο ελάχιστος όγκος αποθηκευτικών χώρων για τις υπόλοιπες κατηγορίες Άδειας Εμπορίας καθορίζεται ως εξής:

Για την Άδεια κατηγορίας Β1: 5.000 κυβικά μέτρα.

Για την Άδεια κατηγορίας Β2: 5.000 κυβικά μέτρα.

Για την Άδεια κατηγορίας Γ: 500 κυβικά μέτρα.

Για την Άδεια κατηγορίας Ε: 1.000 κυβικά μέτρα.

Σε κάθε περίπτωση, ο ελάχιστος όγκος αποθηκευτικών χώρων δεν πρέπει να υπολείπεται του αναγκαίου για την τήρηση των προβλεπόμενων, στην παράγραφο 6 περίπτωση Β' του παρόντος άρθρου, εμπορικών αποθεμάτων.

Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας καθορίζονται οι προδιαγραφές ασφαλούς σχεδίασης, κατασκευής και λειτουργίας των εγκαταστάσεων αποθήκευσης πετρελαιοειδών προϊόντων των εταιρειών Δύλισης, Εμπορίας, Διάθεσης Βιοκαυσίμων, Λιανικής Εμπορίας και Μεγάλων Τελικών Καταναλωτών.».

7. Η περίπτωση δ' της παρ. 5 του άρθρου 6 του ν. 3054/2002, όπως ισχύει, αντικαθίσταται ως εξής:

«δ. Ειδικά για την Άδεια Εμπορίας υγραερίων: Ο κάτοχος της Άδειας αυτής, εφόσον εμπορεύεται και διακινεί υγραέριο σε φιάλες, οφείλει να έχει στην αποκλειστική κυριότητά του τουλάχιστον 30.000 κατάλληλες επαναπληρούμενες φιάλες υγραερίου οι οποίες φέρουν, με ανεξίτηλο τρόπο, ανεπίδεκτο επέμβασης την επωνυμία και το σήμα του. Ειδικά για την περίπτωση αρχικής χορήγησης Άδειας Εμπορίας κατηγορίας Γ' και μέχρι την πρώτη ανανέωση αυτής, ο παραπάνω ελάχιστος αριθμός φιαλών μειώνεται στις 20.000.».

8. Στην περίπτωση Β' της παρ. 6 του άρθρου 6 του ν. 3054/200, όπως ισχύει, ο όρος «λειτουργικά αποθέματα» αντικαθίσταται από τον όρο «εμπορικά αποθέματα».

9. Η περίπτωση Γ' της παρ. 6 του άρθρου 6 του ν. 3054/2002, όπως ισχύει, καταργείται.

10. Η παρ. 5 του άρθρου 15Α του ν. 3054/2002, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει, αντικαθίσταται ως εξής:

«5. Απαραίτητη προϋπόθεση για τη συμμετοχή στην κατανομή είναι η κατοχή Άδειας Διάθεσης Βιοκαυσίμων.

Καταργείται η υποχρέωση υποβολής των δικαιολογητικών των παρ. 1.Α.στ και 1.Β.στ του άρθρου 3 της κοινής υπουργικής απόφασης Δ1/Α/οικ.2497/8.2.2013 «Καθορισμός κριτηρίων, μεθοδολογίας κατανομής αυτούσιου βιοντίζελ και ρύθμιση κάθε σχετικού θέματος, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 15Α του ν. 3054/2002, όπως ισχύει» (Β' 253) όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει, ως προϋπόθεση συμμετοχής στη διαδικασία αξιολόγησης και κατανομής.».

11. Η παρ. 4 του άρθρου 23 του ν. 3054/2002, όπως ισχύει καταργείται.

Οι Άδειες Εμπορίας που έχουν ανανεωθεί κατ' εφαρμογή της καταργούμενης παρ. 4 του άρθρου 23 του ν. 3054/2002 όπως ισχύει, διατηρούνται σε ισχύ έως την ημερομηνία λήξης τους.

#### Άρθρο 24

1. Στο άρθρο 65 του ν. 4445/2016 (Α' 236) προστίθεται νέα παράγραφος 2 και η υφιστάμενη παράγραφος 2 αναριθμείται σε 3, ως εξής:

«2. Η εφάπαξ οικονομική ενίσχυση της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου είναι αφορολόγητη, δεν υπόκειται σε οποιαδήποτε κράτηση, δεν κατάσχεται ούτε συμψηφίζεται με ήδη βεβαιωμένα χρέη προς το Δημόσιο ή πιστωτικά ιδρύματα και δεν υπολογίζεται στα εισοδηματικά όρια για την καταβολή οποιουδήποτε επιδόματος ή παροχής κοινωνικού ή προνοιακού χαρακτήρα.».

2. Η προηγούμενη παράγραφος ισχύει από την έναρξη ισχύος του ν. 4445/2016.

#### Άρθρο 25

Το τελευταίο εδάφιο της δεύτερης παραγράφου του άρθρου 38 του ν. 3762/2009 (Α' 75) αντικαθίσταται ως εξής:

«Η διάρκεια του ειδικού προγράμματος παρατείνεται από 1.1.2017 για δύο (2) έτη.

Μετά την τακτοποίηση και πιστοποίηση από την Επιτροπή Παρακολούθησης του Προγράμματος των χρεωστικών και πιστωτικών υπολοίπων για την υλοποίησή του από 10.9.2009 μέχρι 31.12.2016, το έργο περατώνεται λογιστικά για την ανωτέρω χρονική περίοδο και οι κατατεθείσες εγγυήσεις επιστρέφονται στο όργανο που τις εξέδωσε.

Οικονομικές ή άλλες λογιστικές εκκρεμότητες που ενδεχομένως προκύψουν στη συνέχεια για το ανωτέρω χρονικό διάστημα δεν θεωρούνται επιλέξιμες δαπάνες του προγράμματος και δεν βαρύνουν το Ελληνικό Δημόσιο.».

#### Άρθρο 26

Στο άρθρο 2 του ν. 3028/2002 (Α' 153) προστίθενται περιπτώσεις η', θ', ι', ια', ιβ' και ιγ' ως εξής:

«η) Ως μήτρα νοείται το προϊόν της διαδικασίας παραγωγής εκμαγείων που μπορεί να παραχθεί μόνον από το πρωτότυπο είτε με τα χέρια είτε με ηλεκτρονικό τρόπο από ειδικό τεχνίτη.



θ) Ως μοντέλο νοείται το πρώτο αντίτυπο που παράγεται από την αρχική μήτρα.

ι) Ως εκμαγείο ή μήτρα παραγωγής νοείται το εκμαγείο που παράγεται από το μοντέλο.

Η μήτρα και το μοντέλο φυλάσσονται στο Τ.Α.Π. απαγορευμένης της κυκλοφορίας τους στην αγορά.

ια) Ως ακριβές αντίγραφο νοείται το προϊόν που αναπαράγεται από εκμαγεία που παράγονται από το μοντέλο, έχει τις ίδιες διαστάσεις, την ίδια πατίνα και αποτυπώνει με ακρίβεια όλες τις φθορές του πρωτοτύπου, φέρει δε πάντα τη σφραγίδα του Τ.Α.Π. ενσωματωμένη στο ίδιο το αντικείμενο κατά την παραγωγή του.

ιβ) Ως αντίγραφο νοείται οποιαδήποτε άλλη αναπαραγωγή του πρωτοτύπου εκτός από τα ακριβή αντίγραφα. Το αντίγραφο αυτό απαγορεύεται να φέρει τη σφραγίδα του Τ.Α.Π., πρέπει να έχει διαφορετικές από το πρωτότυπο διαστάσεις ή χρώμα, να μην αποδίδει αυστηρά τις λεπτομέρειες ούτε τις φθορές ή να φέρει ακόμα και συμπληρώσεις.

ιγ) Ως εμπνευσμένες εφαρμογές νοούνται τα πάσης φύσεως χρηστικά ή διακοσμητικά αντικείμενα από τη θεματολογία των αρχαιολογικών χώρων, των μουσείων και των περιοδικών εκθέσεων, τα οποία κατασκευάζονται με προορισμό να πωλούνται στα πωλητήρια των μουσείων.».

## Άρθρο 27

Το άρθρο 46 του ν. 3028/2002 (Α' 153) αντικαθίσταται ως εξής:

«1. Με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού και Αθλητισμού, η οποία εκδίδεται ύστερα από γνώμη του αρμόδιου κατά περίπτωση Συμβουλίου, καθορίζονται, για το σύνολο ή κατηγορία οργανωμένων αρχαιολογικών χώρων, ιστορικών τόπων, ακινήτων μνημείων, μουσείων ή μεμονωμένα για σημαντικούς χώρους, ακίνητα μνημεία ή μουσεία: α) οι όροι και οι προϋποθέσεις επίσκεψης του κοινού σε αυτούς, β) οι πολιτιστικές ή άλλες εκδηλώσεις που μπορεί να πραγματοποιούνται σε αυτούς, συμβατές με το χαρακτήρα τους ως μνημείων, προστατευόμενων χώρων ή μουσείων και γ) οι όροι, οι προϋποθέσεις, η διαδικασία και το όργανο χορήγησης άδειας για την πραγματοποίηση εκδήλωσης ή για την παραχώρηση της χρήσης ενός ή περισσότερων αρχαιολογικών χώρων, ιστορικών τόπων, ακινήτων μνημείων ή μουσείων για την πραγματοποίηση πολιτιστικών ή άλλων εκδηλώσεων. Ως οργανωμένος αρχαιολογικός χώρος, ο οποίος μπορεί να είναι και ανασκαφικός χώρος, ορίζεται αυτός που ανήκει στην κυριότητα του Δημοσίου και αποτελεί αντικείμενο ιδιαίτερης μέριμνας για την ανάδειξη και προβολή του. Ένας αρχαιολογικός χώρος χαρακτηρίζεται ως οργανωμένος με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού και Αθλητισμού, η οποία εκδίδεται ύστερα από γνώμη του αρμόδιου κατά περίπτωση Συμβουλίου.

2.α. Η άδεια για την πραγματοποίηση πολιτιστικών ή άλλων εκδηλώσεων ή για την παραχώρηση της χρήσης μουσείων που ανήκουν στο Δημόσιο, ακινήτων μνημείων, οργανωμένων αρχαιολογικών χώρων και ιστορικών τόπων προκειμένου να πραγματοποιηθούν πολιτιστικές ή άλλες εκδηλώσεις χορηγείται έναντι τέλους που κατα-

βάλλεται στο Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων (Τ.Α.Π.). Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Πολιτισμού και Αθλητισμού καθορίζεται το ύψος του τέλους, καθώς και οι όροι και η διαδικασία απαλλαγής από την υποχρέωση καταβολής του για εκδηλώσεις μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα.

2.β. Με άδεια της αρμόδιας κατά περίπτωση Υπηρεσίας επιτρέπεται η πρόσβαση ειδικών επιστημόνων σε κινητά μνημεία που βρίσκονται σε δημόσια μουσεία και αποθηκευτικούς χώρους υπό την εποπτεία της, με σκοπό τη φωτογράφιση ή την κινηματογράφιση, τη μελέτη ή τη δημοσίευσή τους, εφόσον δεν υπάρχει κίνδυνος να υποστούν φθορά τα μνημεία και με την επιφύλαξη του άρθρου 39 ως προς τα δικαιώματα δημοσίευσης.

3. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Πολιτισμού και Αθλητισμού καθορίζεται το ύψος του αντιτίμου που καταβάλλεται από το κοινό για την επίσκεψη ιστορικών τόπων, οργανωμένων αρχαιολογικών χώρων, μνημείων και μουσείων που ανήκουν στο Δημόσιο. Με όμοια απόφαση ορίζονται οι γενικοί όροι και η διαδικασία απαλλαγής από την υποχρέωση καταβολής του ως άνω αντιτίμου.

4. Με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού και Αθλητισμού, η οποία εκδίδεται ύστερα από γνώμη του αρμόδιου κατά περίπτωση Συμβουλίου, καθορίζονται για φορείς ή πρόσωπα, πλην των υπηρεσιών του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού και του Τ.Α.Π., οι όροι, οι προϋποθέσεις, το όργανο και η διαδικασία χορήγησης άδειας παραγωγής, αναπαραγωγής και διάδοσης στο κοινό, με οποιονδήποτε τρόπο και μέσο, στα οποία συμπεριλαμβάνονται οι τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνίας, αντιγράφων και απεικονίσεων (φωτογραφίες, video) μνημείων που ανήκουν στο Δημόσιο ακινήτων που βρίσκονται σε αρχαιολογικούς χώρους και ιστορικούς τόπους ή είναι μεμονωμένα, καθώς και κινητών που βρίσκονται σε μουσεία ή συλλογές του Δημοσίου. Η σχετική άδεια χορηγείται σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα έναντι τέλους που καταβάλλεται στο Τ.Α.Π. Τα αντίγραφα αυτά που διατίθενται στο κοινό, απαγορεύεται να φέρουν τη σφραγίδα του Τ.Α.Π. Η παραγωγή, αναπαραγωγή και διάδοση στο κοινό, για άμεσο ή έμμεσο οικονομικό ή εμπορικό σκοπό, αντιγράφων ή απεικονίσεων χωρίς άδεια τιμωρείται με την ποινή της παραγράφου 1 του άρθρου 66.

Η παραγωγή εκμαγείων και ακριβών αντιγράφων κινητών μνημείων που βρίσκονται σε μουσεία ή συλλογές του Δημοσίου πραγματοποιείται μόνον από το Τ.Α.Π. Το Τ.Α.Π. υποχρεούται να προμηθεύει απρόσκοπτα τα δημόσια μουσεία με ακριβή αντίγραφα, προκειμένου να εξυπηρετηθούν αποκλειστικά ερευνητικοί και επιστημονικοί σκοποί. Η παραγωγή εκμαγείων ή ακριβών αντιγράφων κινητών μνημείων συλλογών ή Μουσείων του Δημοσίου από άλλο πρόσωπο τιμωρείται με την ποινή της παραγράφου 1 του άρθρου 66 και τα ανωτέρω αντικείμενα κατάσχονται.

5. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Πολιτισμού και Αθλητισμού καθορίζεται το ύψος του τέλους της προηγούμενης παραγράφου, οι διαδικασίες και ο τρόπος είσπραξής του, καθώς και κάθε άλλο

σχετικό θέμα. Με όμοια απόφαση ορίζονται οι γενικοί όροι και η διαδικασία απαλλαγής από την υποχρέωση καταβολής του τέλους, όταν η άδεια χορηγείται για μη κερδοσκοπικούς σκοπούς.

**Άρθρο 28**  
**Ρυθμίσεις για σύναψη Συμβάσεων**  
**Λειτουργικής Ενίσχυσης σταθμών Α.Π.Ε.**  
**και Σ.Η.Θ.Υ.Α. και θέματα Αδειών Παραγωγής**  
**σταθμών Α.Π.Ε. και Σ.Η.Θ.Υ.Α.**

1. Οι Κάτοχοι αδειών σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από Α.Π.Ε. που emπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων της απόφασης της Ρ.Α.Ε. υπ' αριθμ. 904/2011, όπως έχει τροποποιηθεί με τις αποφάσεις της Ρ.Α.Ε. υπ' αριθμ. 155/2012 (Β' 908) και 452/2015 (Β' 2859), και ισχύει, και κατά τα οριζόμενα στις διατάξεις της παρ. 3 του άρθρου 15 του ν. 3175/2003 (Α' 207), καθώς και οι κάτοχοι αδειών σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από Α.Π.Ε. που έχουν λάβει άδεια παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας η οποία προβλέπει στους Ειδικούς της Όρους ότι ο κάτοχος της άδειας αυτής θα συμπεριληφθεί στον Πίνακα 3 των νέων χρηστών των παραπάνω αποφάσεων της Ρ.Α.Ε., μπορούν, κατά παρέκκλιση κάθε άλλης ισχύουσας διάταξης και των υποχρεώσεων κατοχής αδειών και εγκρίσεων που προβλέπονται στις διατάξεις του άρθρου 8 του ν. 3468/2006 (Α' 129) και του άρθρου 9 της υπουργικής απόφασης 13310/2007, να συνάψουν Σύμβαση Λειτουργικής Ενίσχυσης των άρθρων 9 και 10 του ν. 4414/2016 μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2016. Προϋπόθεση για τη σύναψη της Σύμβασης Λειτουργικής Ενίσχυσης είναι οι κάτοχοι αδειών των σταθμών αυτών να υποβάλουν μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2016 στην Α.Δ.Μ.Η.Ε. Α.Ε. δήλωση με την οποία δεσμεύονται ότι θα καταβάλουν το συνολικό κόστος σύνδεσης, όπως αυτό έχει προϋπολογιστεί με τις παραπάνω αποφάσεις της Ρ.Α.Ε., σε δόσεις ως ακολούθως:

α) 1η δόση, ποσό που ισούται τουλάχιστον με το είκοσι τοις εκατό (20%) του προϋπολογισθέντος συνολικού κόστους σύνδεσης, με την υπογραφή της Σύμβασης Σύνδεσης,

β) 2η δόση, ποσό που ισούται τουλάχιστον με το σαράντα τοις εκατό (40%) του προϋπολογισθέντος συνολικού κόστους σύνδεσης, μέχρι την 30ή Ιουνίου 2017 και

γ) 3η δόση, το υπολειπόμενο ποσό του προϋπολογισθέντος συνολικού κόστους σύνδεσης, μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2017,

και σε περίπτωση σύναψης της Σύμβασης Σύνδεσης σε ημερομηνία μεταγενέστερη της 30ής Ιουνίου, θα καταβάλουν το 60% του προϋπολογισθέντος συνολικού κόστους σύνδεσης, με την υπογραφή της Σύμβασης Σύνδεσης και το υπολειπόμενο ποσό του προϋπολογισθέντος συνολικού κόστους σύνδεσης, μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2017.

Σε περίπτωση μη καταβολής των ανωτέρω δόσεων εντός των ανωτέρω προθεσμιών η Σύμβαση Λειτουργικής Ενίσχυσης λύεται αυτοδίκαια.

Σε περίπτωση μη καταβολής του συνολικού κόστους σύνδεσης μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2017, η Ρ.Α.Ε., λαμβάνοντας υπόψη την υπ' αριθμ. 904/2011 απόφαση

της, όπως έχει τροποποιηθεί με τις υπ' αριθμ. 155/2012 (Β' 908) και 452/2015 (Β' 2859) αποφάσεις της και ισχύει, και τα οριζόμενα στις διατάξεις της παρ. 3 του άρθρου 15 του ν. 3175/2003 (Α' 207), εφαρμόζει τις διατάξεις του άρθρου 42 του Κανονισμού Αδειών Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας με χρήση Α.Π.Ε. και μέσω Σ.Η.Θ.Υ.Α. (Β' 2373), αξιολογώντας αν συντρέχουν ή όχι προϋποθέσεις ανάκλησης των αδειών παραγωγής λόγω αδυναμίας υλοποίησης εκάστου έργου.

2. Από την 1η Ιανουαρίου 2017 και μέχρι την έκδοση της απόφασης της παρ. 2 του άρθρου 7 του ν. 4414/2016 (Α' 149) αναστέλλεται η υπογραφή Συμβάσεων Λειτουργικής Ενίσχυσης των άρθρων 9 και 10 του ν. 4414/2016 για:

α) σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από Α.Π.Ε. και Σ.Η.Θ.Υ.Α., πλην αιολικών σταθμών, εγκατεστημένης ισχύος ή Μέγιστης Ισχύος Παραγωγής μεγαλύτερης ή ίσης του 1MW και

β) αιολικούς σταθμούς εγκατεστημένης ισχύος ή Μέγιστης Ισχύος Παραγωγής μεγαλύτερης των 6 MW.

Η αναστολή δεν ισχύει για τις φωτοβολταϊκές εγκαταστάσεις που θα επιλεγούν μέσω της πιλοτικής ανταγωνιστικής διαδικασίας του άρθρου 7 του ν. 4414/2016 (Α' 149).

3. Δεν επιτρέπεται η τροποποίηση άδειας παραγωγής σταθμού παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από Α.Π.Ε. και Σ.Η.Θ.Υ.Α. για το διαχωρισμό της αδειοδοτηθείσας ισχύος, σε δύο ή περισσότερες άδειες παραγωγής. Εξαιρέσεις από τα αναφερόμενα στο πρώτο εδάφιο της παρούσας δύναται να αποτυπώνονται στον οικείο Κανονισμό Αδειών Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας με χρήση Α.Π.Ε. και Σ.Η.Θ.Υ.Α..

4. Η παρ. 11 του άρθρου 27 του ν. 4342/2015 (Α' 143) αντικαθίσταται ως εξής:

«11. Ειδικά και μόνο για τα ημερολογιακά έτη 2015 και 2016 το ετήσιο τέλος που προβλέπεται στην περίπτωση 1 μπορεί να καταβληθεί για το έτος 2015 έως τις 31.12.2016 και για το έτος 2016 έως τις 31.3.2017. Οι κάτοχοι άδειας παραγωγής σταθμών Σ.Η.Θ.Υ.Α. σε Νοσοκομεία απαλλάσσονται από την υποχρέωση καταβολής του ετήσιου τέλους για τα έτη 2015 και 2016.»

**Άρθρο 29**

1. Δαπάνες μισθωμάτων ή αποζημιώσεων χρήσεως ακινήτων, όπου στεγάζονται κεντρικές και περιφερειακές υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού, ετών 2014, 2015 και 2016, για τις οποίες δεν έχουν τηρηθεί οι περί αναλήψεως υποχρέωσης διατάξεις του π.δ. 113/2010 (Α' 194), μπορεί να πληρωθούν σε βάρος των πιστώσεων του προϋπολογισμού του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού του τρέχοντος ή του επόμενου έτους.

2. Ειδικότερα, από τον τακτικό προϋπολογισμό του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού (Τομέας Πολιτισμού), καταβάλλονται οι δαπάνες μισθωμάτων ή αποζημιώσεων χρήσεως ακινήτων που εξυπηρέτησαν από 1.1.2014 ή θα εξυπηρετήσουν και για τα επόμενα χρόνια του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής, στεγαστικές ανάγκες των υπηρεσιών του

Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού και οι οποίες βάρυναν τις πιστώσεις είτε του καταργηθέντος με το άρθρο 2 του ν. 3697/2008 (Α' 194) Ειδικού Λογαριασμού, ο οποίος συστάθηκε με την κοινή υπουργική απόφαση 28055/31.5.2001 (Β' 709), είτε τις πιστώσεις του προϋπολογισμού του Ταμείου Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων.

3. Από την έναρξη ισχύος του παρόντος και εφεξής εφαρμόζονται οι διατάξεις περί πολυετών δεσμεύσεων του άρθρου 67 του ν. 4270/2014 (Α' 143).

### Άρθρο 30

1. Θεωρείται νόμιμη η καταβολή των μισθωμάτων για τα ακίνητα που χρησιμοποιούν οι Περιφέρειες για στέγαση των υπηρεσιών τους ή κάλυψη λειτουργικών τους αναγκών, για τα οποία, κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος, δεν έχει παραταθεί η σύμβαση μίσθωσης, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 21 του π.δ. 242/1996 (Α' 179). Η πληρωμή των μισθωμάτων αυτών, από την ημερομηνία λήξης της σύμβασης, γίνεται ύστερα από βεβαίωση του Περιφερειάρχη περί συνέχισης της χρήσης του ακινήτου από την Περιφέρεια. Για τη χρήση αυτή καταβάλλεται μίσθωμα, το οποίο προκύπτει μετά από διαπραγμάτευση μεταξύ της Οικονομικής Επιτροπής της οικείας Περιφέρειας και των εκμισθωτών, και το οποίο δεν μπορεί να είναι υψηλότερο από το τελευταίο καταβληθέν μίσθωμα της σύμβασης που έληξε.

2. Οι Περιφέρειες υποχρεούνται μέσα σε αποκλειστική προθεσμία δύο (2) μηνών από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου να ξεκινήσουν τις διαγωνιστικές διαδικασίες μίσθωσης κτιρίων για όσα ακίνητα έχει λήξει η σύμβαση μίσθωσης και δεν έχει ξεκινήσει διαγωνιστική διαδικασία, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο π.δ. 242/1996.

3. Μέχρι την έναρξη ισχύος των νέων μισθωτηρίων συμβολαίων που θα προκύψουν, σύμφωνα με την παράγραφο 2, η καταβολή των μισθωμάτων για τα ακίνητα που ήδη χρησιμοποιούνται από τις Περιφέρειες γίνεται με τη διαδικασία που προβλέπει η παράγραφος 1.

4. Οι ρυθμίσεις του παρόντος άρθρου εφαρμόζονται και για τα ακίνητα που μισθώνουν οι Περιφέρειες για τη στέγαση υπηρεσιών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

### Άρθρο 31

#### **Αναδρομική ισχύς από 1.1.2016 των αποφάσεων περί αποζημιώσεως της εργασίας καθ' υπέρβαση του ωραρίου για το προσωπικό των Ο.Τ.Α. α' και β' βαθμού και των νομικών προσώπων αυτών**

Στο τέλος του δέκατου εδαφίου της παρ. Α.1 του άρθρου 20 του ν. 4354/2015 (Α' 176), όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 52 του ν. 4384/2016 (Α' 78), προστίθεται εδάφιο ως εξής:

«Συγκεκριμένα για το έτος 2016 οι σχετικές αποφάσεις των Ο.Τ.Α. α' και β' βαθμού, καθώς και των νομικών προσώπων αυτών, οι οποίες έχουν δημοσιευθεί ή πρόκειται να δημοσιευθούν μέχρι 31.12.2016, ισχύουν αναδρομικά από 1.1.2016.»

### Άρθρο 32

Το δεύτερο εδάφιο της παρ. 2 του άρθρου 145 του ν. 4389/2016 (Α'94) αντικαθίσταται ως εξής:

«Το τίμημα απόκτησης ανά μετοχή θα προσδιορισθεί κατόπιν διενέργειας αποτίμησης του 25% του μετοχικού κεφαλαίου της Α.Δ.Μ.Η.Ε. Α.Ε. ως αυτοτελούς συνόλου, που θα διενεργηθεί από ανεξάρτητο εκτιμητή, ο οποίος θα επιλεγεί από κοινού από τη Δ.Ε.Σ. Α.Δ.Μ.Η.Ε. Α.Ε. και τη Δ.Ε.Η. Α.Ε.»

### Άρθρο 33

Μετά την παρ. 2 του άρθρου 167 του ν. 4099/2012 προστίθεται παράγραφος 2.Α ως ακολούθως:

«2.Α. Οι διατάξεις του πρώτου εδαφίου της προηγούμενης παραγράφου εφαρμόζονται και για την πρόσληψη προσωπικού ιδιωτικού δικαίου ορισμένου χρόνου ειδικότητας καθαριότητας, για τις οποίες οι φορείς έχουν προβεί μέχρι τη δημοσίευση του ν. 4429/2016 (Α' 199) στις προβλεπόμενες στην παρ. 9 του άρθρου 21 του ν. 2190/1994 (Α' 28), όπως ισχύει, ενέργειες ανάρτησης ή δημοσίευσης των σχετικών ανακοινώσεων. Σε περίπτωση που οι φορείς έχουν προβεί μέχρι τη δημοσίευση του παρόντος νόμου στην έκδοση πινάκων κατάταξης των υποψηφίων και εφόσον οι παραταθείσες έως 31 Δεκεμβρίου 2017 συμβάσεις δεν καλύπτουν τις οργανικές θέσεις τους, δύνανται να προσλάβουν το προσωπικό που αντιστοιχεί σε αυτές εντός των δυνατοτήτων του προϋπολογισμού τους. Η πρόσληψη των λοιπών περιλαμβανομένων στους πίνακες κατάταξης πραγματοποιείται μετά την 31η Δεκεμβρίου 2017. Στις περιπτώσεις εκείνες που οι φορείς δεν έχουν προβεί μέχρι τη δημοσίευση του παρόντος νόμου στις προβλεπόμενες στην παρ.9 του άρθρου 21 του ν. 2190/1994, όπως ισχύει, ενέργειες ανάρτησης ή δημοσίευσης των σχετικών ανακοινώσεων, αυτές αναστέλλονται εφόσον οι παραταθείσες συμβάσεις καλύπτουν τις οργανικές θέσεις τους.»

### Άρθρο 34

1.α. Η παρ. 1 του άρθρου 100 του ν. 4172/2013 (Α'167) αντικαθίσταται ως εξής:

«1. Η εξαμηνιαία δαπάνη του Εθνικού Οργανισμού Παροχής Υπηρεσιών Υγείας (Ε.Ο.Π.Υ.Υ.):

α) για παρεχόμενες υπηρεσίες υγείας από συμβεβλημένους ιδιώτες παρόχους, όπως για διαγνωστικές εξετάσεις, νοσηλεία, φυσικοθεραπείες, ειδική αγωγή και λοιπές υπηρεσίες υγείας και

β) για παροχή ιατροτεχνολογικών προϊόντων και συμπληρωμάτων ειδικής διατροφής από συμβεβλημένους με τον Ε.Ο.Π.Υ.Υ., δεν μπορεί να υπερβαίνει τα επιτρεπόμενα όρια δαπανών, όπως αυτά καθορίζονται στην παράγραφο 4 του παρόντος άρθρου. Το υπερβάλλον ποσό αναζητείται εκ μέρους του Ε.Ο.Π.Υ.Υ. για την μεν περίπτωση α' από τους συμβεβλημένους ιδιώτες παρόχους υπηρεσιών υγείας για δε την περίπτωση β' είτε από τους κατασκευαστές σε περίπτωση που το προϊόν παράγεται στην Ελλάδα είτε από τους εισαγωγείς, διανομείς/προμηθευτές στην περίπτωση που το προϊόν εισάγεται. Το ανωτέρω ποσό υπολογίζεται σε εξαμηνιαία βάση, στη βάση της διαφοράς ανάμεσα στο ανώτατο επιτρεπόμενο



όριο και την πραγματική δαπάνη, μετά την αφαίρεση τυχόν εκπτώσεων (rebates) και μη αποδεκτών δαπανών όπως αυτές προκύπτουν κατά τη διαδικασία ελέγχου και εκκαθάρισης και καταβάλλεται ή συμψηφίζεται σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παράγραφο 4 του παρόντος. Σε περίπτωση που κατά τον χρόνο υπολογισμού της αυτόματης επιστροφής, για τον οποιονδήποτε λόγο δεν έχει ολοκληρωθεί η διαδικασία της εκκαθάρισης για το σύνολο των παρόχων, το ποσό της αυτόματης επιστροφής υπολογίζεται για τις συγκεκριμένες μη εκκαθαρισθείσες δαπάνες επί του αιτούμενου ποσού μετά την αφαίρεση τυχόν εκπτώσεων (rebates) και καταβάλλεται από τους ως άνω συμβεβλημένους ιδιώτες παρόχους υπηρεσιών υγείας, εντός μηνός από την πιστοποίησή του σε λογαριασμό τραπεζής που θα υποδείξει ο Ε.Ο.Π.Υ.Υ.. Σε περίπτωση απράκτου παρελεύσεώς της, στο προηγούμενο εδάφιο, προθεσμίας, το Διοικητικό Συμβούλιο του Ε.Ο.Π.Υ.Υ. διακόπτει τη σύμβαση του συμβεβλημένου παρόχου με τον Ε.Ο.Π.Υ.Υ., για το χρονικό διάστημα, μέχρι την καταβολή του οφειλόμενου από αυτόν (πάροχο) ποσού ή την είσπραξη του κατά τις διατάξεις του Κ.Ε.Δ.Ε.».

β. Το πρώτο εδάφιο της παρ. 2 του άρθρου 100 του ν. 4172/2013 αντικαθίσταται ως εξής:

«Το ποσό της αυτόματης επιστροφής για κάθε συμβεβλημένο πάροχο για την περίπτωση α' και κατασκευαστή/προμηθευτή για την περίπτωση β' υπολογίζεται με βάση την προκαλούμενη δαπάνη προς τον Ε.Ο.Π.Υ.Υ. έναντι των παρεχόμενων για το αντίστοιχο χρονικό διάστημα υπηρεσιών υγείας.».

γ. Η παρ. 4 του άρθρου 100 του ν. 4172/2013 αντικαθίσταται ως εξής:

«4. Με απόφαση του Υπουργού Υγείας προσδιορίζονται τα εξαμηνιαία επιτρεπόμενα όρια δαπανών του Ε.Ο.Π.Υ.Υ. για τις προς αυτόν παρεχόμενες υπηρεσίες υγείας από τους συμβεβλημένους ιδιώτες παρόχους του εδαφίου α' της παραγράφου 1 του παρόντος, ο ακριβής τρόπος υπολογισμού των ποσών επιστροφής, η διαδικασία καταβολής ή τυχόν συμψηφισμού οφειλών, η επιβολή κυρώσεων σε περίπτωση παράβασης της παρούσας διάταξης, τα κριτήρια διακοπής των συμβάσεων των παρόχων, καθώς και κάθε άλλη σχετική με την εφαρμογή του παρόντος άρθρου λεπτομέρεια.

Το αναλογούν ποσό αυτόματης επιστροφής υπολογίζεται σε επίπεδο υποκατηγορίας. Ειδικώς, για το έτος 2017 τα όρια των υποκατηγοριών δύνανται να προσδιορίζονται σε τριμηνιαία βάση, διατηρώντας σταθερό το σύνολο της μείζονος κατηγορίας, με απόφαση του Υπουργού Υγείας, μετά από πρόταση του Διοικητικού Συμβουλίου του Ε.Ο.Π.Υ.Υ.. Σε περίπτωση που σε οποιαδήποτε υποκατηγορία δεν υφίσταται ποσό αυτόματης επιστροφής, το εναπομείναν ποσό δύναται με απόφαση του Υπουργού Υγείας, μετά από πρόταση του Διοικητικού Συμβουλίου του Ε.Ο.Π.Υ.Υ. να μεταφερθεί σε άλλες υποκατηγορίες του προϋπολογισμού του Οργανισμού. Με απόφαση του Υπουργού Υγείας μετά από πρόταση του Διοικητικού Συμβουλίου του Ε.Ο.Π.Υ.Υ., ο Οργανισμός εφαρμόζει περαιτέρω κατανομή με βάση πληθυσμιακά κριτήρια.»

δ. Το πρώτο εδάφιο της παρ. 5 του άρθρου 100 του ν. 4172/2013 αντικαθίσταται ως εξής:

«5. Καθιερώνεται μηνιαίο κλιμακωτό ποσοστό εκπτώσεων (rebates) επί των μηνιαίων μη εκκαθαρισμένων υποβαλλόμενων δαπανών των οριζόμενων στην παρ. 1 του άρθρου 100 του ν. 4172/2013. Το ποσό της έκπτωσης (rebate) υπολογίζεται και αφαιρείται κατά τη μηνιαία υποβολή δαπάνης του παρόχου, ο οποίος εκδίδει το νόμιμο φορολογικό παραστατικό. Οι διατάξεις του παρόντος τυγχάνουν εφαρμογής και επί των ισχυουσών συμβάσεων που έχουν συναφθεί μεταξύ του Ε.Ο.Π.Υ.Υ. και των ιδιωτών παρόχων υπηρεσιών υγείας. Με απόφαση του Υπουργού Υγείας μετά από πρόταση του Διοικητικού Συμβουλίου του Ε.Ο.Π.Υ.Υ., ο Οργανισμός εφαρμόζει περαιτέρω κατανομή με βάση πληθυσμιακά κριτήρια.»

ε. Το τρίτο και τέταρτο εδάφιο της παρ. 5 του άρθρου 100 του ν. 4172/2013 αντικαθίσταται ως εξής:

«Οι διατάξεις του παρόντος τυγχάνουν εφαρμογής και επί των ισχυουσών συμβάσεων που έχουν συναφθεί μεταξύ του Ε.Ο.Π.Υ.Υ. και των ιδιωτών παρόχων υπηρεσιών υγείας. Με απόφαση του Υπουργού Υγείας, μετά από πρόταση του Διοικητικού Συμβουλίου του Ε.Ο.Π.Υ.Υ., ο Οργανισμός εφαρμόζει περαιτέρω κατανομή με βάση πληθυσμιακά κριτήρια.»

στ. Το εδάφιο γ' της παρ. 7 του άρθρου 100 του ν. 4172/2013, όπως τροποποιήθηκε με την παρ.3 της υποπαραγράφου ΣΤ' του άρθρου 2 του ν. 4336/2015, (Α' 94), αντικαθίσταται ως εξής:

«γ. Τα όρια δαπανών υγείας για το έτος 2016 είναι 1.402.000.000,00 ευρώ και για το έτος 2017 1.525.000.000,00 ευρώ. Για τα έτη 2018 και 2019 τα όρια δαπανών είναι 1.462.500.000,00 ευρώ και 1.402.000.000,00 ευρώ αντίστοιχα, δυνάμει να ανέλθουν στο όριο των 1.525.000.000,00 ευρώ, εφόσον το κατ' έτος ποσό των 62.500.000,00 ευρώ και 123.000.000,00 ευρώ αντίστοιχα καλύπτεται από ίδιους πόρους του Ε.Ο.Π.Υ.Υ., οι οποίοι προηγουμένως οφείλονται να έχουν βεβαιωθεί, πλην των προβλεπομένων από τα εδάφια α' έως γ' της παρ. 1 του άρθρου 19 του ν. 3918/2011 (Α' 31).».

ζ. Στο άρθρο 100 του ν. 4172/2013 προστίθεται παράγραφος 8 ως εξής:

«8. Οι δαπάνες υγειονομικής περίθαλψης που καταβάλλονται για παροχές ασθένειας σε είδος που χορηγήθηκαν σε ασφαλισμένους κρατών - μελών της Ε.Ε., χωρών ΕΟΧ και Ελβετίας ως προσωρινά ή μόνιμα διαμένοντες στην Ελλάδα βάσει του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 883/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 29ης Απριλίου 2004 και του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 987/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Σεπτεμβρίου 2009, οι οποίες εν συνεχεία αποδίδονται από τους οικείους ευρωπαϊκούς ασφαλιστικούς φορείς στον Ε.Ο.Π.Υ.Υ. ως Οργανισμό Σύνδεσης για την αποζημίωση των εν λόγω δαπανών, παρακολουθούνται διακριτά και δεν συνυπολογίζονται στο ανώτατο όριο δαπάνης, όπως αυτό προβλέπεται στην παρ. ΣΤ' παρ. 3 του ν. 4336/2015 (Α' 94) και δεν υπάγεται από τις διατάξεις των άρθρων 100 παρ.1 του ν. 4172/2013 και 11 του ν. 4052/2012 (Α' 41). Τα ανωτέρω ισχύουν από 1.1.2017.».

2. Στο τέλος της περίπτωσης δ' της παρ. 1 του άρθρου 8 του ν. 4238/2014 (Α' 38) προστίθεται εδάφιο ως εξής:

«Μετά το πέρας της διαπραγμάτευσης, σε περίπτωση επίτευξης συμφωνίας ο Ε.Ο.Π.Υ.Υ. συνάπτει συμβάσεις με τους παρόχους υπηρεσιών, ιατροτεχνολογικών προϊόντων, υλικών και διαιτητικών τροφίμων για ειδικούς ιατρικούς σκοπούς, που προβλέπονται από τον Ενιαίο Κανονισμό Παροχών, όπως ισχύει κάθε φορά. Προϋπόθεση σύναψης σύμβασης είναι η καταχώρηση κάθε παρόχου σε μητρώο που τηρείται από τον Οργανισμό. Ο Ε.Ο.Π.Υ.Υ. δεν απαιτείται να δημιουργήσει νέα βάση αλλά δύναται να χρησιμοποιεί και να επεξεργάζεται από κοινού με την Ε.Κ.Α.Π.Τ.Υ. Α.Ε. το ήδη υπάρχον σε αυτή Μητρώο Ιατροτεχνολογικών Προϊόντων, το οποίο μπορεί να διατηρεί στον Οργανισμό, να το χρηματοδοτεί, καθώς και να το επεξεργάζεται βάσει των αναγκών του, σε κάθε περίπτωση όμως η αρχική έγκριση των προϊόντων παραμένει στην Ε.Κ.Α.Π.Τ.Υ. Α.Ε. Με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του Ε.Ο.Π.Υ.Υ. καθορίζεται, κάθε διαδικαστική λεπτομέρεια για την εγγραφή στο μητρώο του προηγούμενου εδαφίου. Με την πλήρωση των προϋποθέσεων του προηγούμενου εδαφίου οι πάροχοι συνάπτουν συμβάσεις με τον Οργανισμό αποδεχόμενοι τους όρους και αποστέλλοντας τα οριζόμενα δικαιολογητικά. Σε περίπτωση που κατά τον έλεγχο διαπιστωθεί από τις αρμόδιες υπηρεσίες του Ε.Ο.Π.Υ.Υ. μη προσκόμιση ή ελλιπής προσκόμιση των αναγκαίων δικαιολογητικών οι συμβάσεις θεωρούνται ανυπόστατες, δεν παράγουν έννομα αποτελέσματα και δεν αποζημιώνονται αναδρομικά από τη σύναψή τους, ανεξαρτήτως του αποτελέσματος της διαπραγμάτευσης.»

3. Στην παρ. 1 του άρθρου 8 του ν. 4238/2014 (Α' 38) προστίθεται εδάφιο στ' ως εξής:

«στ. Στα πλαίσια της ορθολογικής αξιοποίησης των διατιθέμενων πόρων, αναπτύσσονται και τηρούνται στον Ε.Ο.Π.Υ.Υ. ηλεκτρονικά συστήματα παρακολούθησης συμφωνιών για τις παρεχόμενες υπηρεσίες από συμβεβλημένους ιδιώτες παρόχους, για την παροχή ιατροτεχνολογικών προϊόντων και προϊόντων ειδικής διατροφής και φαρμάκων με βάση την έκβαση θεραπείας του ασθενούς, με δυνατότητα παρακολούθησης δεικτών απόδοσης, στα οποία ενσωματώνεται η προτεινόμενη ιατρική θεραπεία. Η ενσωμάτωση πραγματοποιείται από ειδικώς εντεταλμένο υπάλληλο, ο οποίος υπόκειται σε καθήκον εχεμύθειας και η ανωτέρω επεξεργασία υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής της περίπτωσης δδ' του εδαφίου ε' της παρ. 2 του άρθρου 7 του ν. 2472/1997, ως ισχύει (Α' 50).»

4. α. Η παρ. 1 του άρθρου 52 του ν. 4430/2016 (Α' 205) αντικαθίσταται ως εξής:

«1α) Ο Εθνικός Οργανισμός Παροχής Υπηρεσιών Υγείας (Ε.Ο.Π.Υ.Υ.) θα χρηματοδοτηθεί από τον Κρατικό Προϋπολογισμό τα οικονομικά έτη 2016 και 2017 για την εξόφληση ληξιπρόθεσμων οφειλών του Οργανισμού, όπως αυτές είχαν διαμορφωθεί στις 30.4.2016 προς τα Φαρμακεία, λοιπούς συμβεβλημένους ιδιώτες παρόχους υπηρεσιών υγείας (ιατρούς, κλινικές, διαγνωστικά κέντρα, εργαστήρια κ.λπ.), φαρμακευτικές εταιρείες, προμηθευτές υγειονομικού και λοιπού υλικού κ.λπ. β) Ως ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις του Ε.Ο.Π.Υ.Υ. νοούνται

εκείνες που αφορούν τα πριν τις 31.12.2012 έτη και για τις οποίες έχουν εκδοθεί τα προβλεπόμενα κατά περίπτωση, κατά το χρόνο υποβολής, παραστατικά στοιχεία και οι οποίες δεν έχουν εξοφληθεί.»

β. Η περίπτωση α' της παρ. 7 του άρθρου 52 του ν. 4430/2016 (Α' 205) αντικαθίσταται ως εξής:

«7α) Ο Ε.Ο.Π.Υ.Υ. θα χρηματοδοτηθεί από τον Κρατικό Προϋπολογισμό τα οικονομικά έτη 2016 και 2017 για την εξόφληση των ληξιπρόθεσμων ιδίων υποχρεώσεων του με τους συμβεβλημένους και λοιπούς ιδιώτες παρόχους, όπως αυτοί αναφέρονται στην περίπτωση α' της παρ. 1 του παρόντος άρθρου. Ως ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις νοούνται εκείνες που αφορούν το χρονικό διάστημα από 1.1.2012 έως τις 31.1.2016 για τις οποίες έχουν εκδοθεί τα προβλεπόμενα κατά περίπτωση, ανάλογα με το χρόνο υποβολής, παραστατικά από την 1.1.2012 έως τις 31.1.2016, και οι οποίες δεν έχουν εξοφληθεί, εφόσον οι δικαιούχοι παραιτηθούν από οποιαδήποτε άλλη αξίωση, περιλαμβανομένων των τόκων υπερημερίας, και από κάθε ένδικο μέσο για αυτήν. Για την αποπληρωμή των υποχρεώσεων της παρούσας παραγράφου ακολουθείται η διαδικασία της παραγράφου 3 του παρόντος άρθρου, χωρίς την εφαρμογή των προβλεπόμενων εκπνώσεων της παραγράφου 2 του παρόντος, η οποία πρέπει να ολοκληρωθεί μέχρι τις 30.6.2017.»

5. Το τέταρτο εδάφιο της παρ. 6 του άρθρου 90 του ν. 4368/2016 (Α' 21) αντικαθίσταται ως εξής:

«Συγκεκριμένα, σε ετήσια βάση: α) ποσοστό είκοσι τοις εκατό (20%) του ποσού, το οποίο σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να υπερβαίνει τα τέσσερα εκατομμύρια (4.000.000) ευρώ, διανέμεται στο προσωπικό του Οργανισμού, ανάλογα με τη θέση, το βαθμό του, καθώς και το βαθμό συμμετοχής του τόσο κατά το στάδιο του σχεδιασμού των νέων μεθοδολογιών ελέγχου όσο και κατά το στάδιο διενέργειας των ανωτέρω ελέγχων, β) ποσοστό δέκα τοις εκατό (10%), το οποίο σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να υπερβαίνει τα δύο εκατομμύρια (2.000.000) ευρώ, αξιοποιείται για την προαγωγή προγραμμάτων ενημέρωσης προς τους ασφαλισμένους του Οργανισμού, αναφορικά με τους σκοπούς και τους στόχους του σε δεδομένη χρονική περίοδο, γ) ποσοστό είκοσι τοις εκατό (20%), το οποίο σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να υπερβαίνει τα τέσσερα εκατομμύρια ευρώ, χρησιμοποιείται για την ανάπτυξη των υποδομών του Οργανισμού τόσο σε νέες τεχνολογίες, που σχετίζονται με τον έλεγχο και τον εξορθολογισμό των δαπανών, καθώς και με την ανάπτυξη συστημάτων δημιουργίας νέων πηγών εσόδων, όσο και σε κτηριακές εγκαταστάσεις, δ) ποσοστό σαράντα τοις εκατό (40%) καλύπτει υποχρεώσεις του Οργανισμού προς την Π.Φ.Υ. των Δ.Υ.Πε. και ε) ποσοστό δέκα τοις εκατό (10%) καλύπτει λοιπές υποχρεώσεις του Οργανισμού.»

6. Ο έλεγχος και η έγκριση παροχών υγείας ασφαλισμένων του ΕΟΠΥΥ δύναται να ενεργείται από τον αρμόδιο ελεγκτή ιατρό, όπου τούτο προβλέπεται, σύμφωνα με τον ΕΚΠΥ, όπως ισχύει κάθε φορά, ηλεκτρονικά, με έγγραφα και αρχεία που υποβάλλονται και τηρούνται ηλεκτρονικά στον Οργανισμό, κατ' ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων του ν. 3779/2009 (Α' 132) και του π.δ. 25/2014



(Α' 39), με την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 5 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, του ν. 3448/2006 (Α' 57) και του ν. 2472/1997 (Α' 50) και τηρουμένων των προϋποθέσεων των άρθρων 21 και 22 του ν. 3779/2009 (Α' 132).

7. Ο ΕΟΠΥΥ, προσωρινά και μέχρι την ολοκλήρωση της διαδικασίας ενώπιον της Επιτροπής Διαπραγμάτευσης δύναται με αποφάσεις του Διοικητικού του Συμβουλίου, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, να καθορίζει ανώτατες τιμές υπηρεσιών υγείας, υλικών επεμβάσεων, οστικών και ενδοαυλικών μοσχευμάτων, θεραπευτικών μέσων και προθέσεων, αναλώσιμων υγειονομικών υλικών, υγειονομικών υλικών, καθώς και σκευασμάτων ειδικής διατροφής.

8. α. Από 1.7.2017, τα συμβαλλόμενα με τον ΕΟΠΥΥ φαρμακεία αποστέλλουν τις μηνιαίες υποβολές λογαριασμών τους στο Τμήμα Ελέγχου και Επεξεργασίας Συνταγών (ΚΜΕΣ) της Διεύθυνσης Φαρμάκου του ΕΟΠΥΥ. Στην περίπτωση διανεμητικού λογαριασμού την ευθύνη της αποστολής την έχει ο αρμόδιος κατά τόπο φαρμακευτικός σύλλογος του διανεμητικού λογαριασμού. Οι υποβολές των φαρμακείων θα ακολουθούν τη διαδικασία που περιγράφεται στα εδάφια α' και β' της παρ. 7 του άρθρου 90 του ν. 4368/2016 (Α' 21). Το Τμήμα Ελέγχου και Επεξεργασίας συνταγών της Διεύθυνσης Φαρμάκου του είναι αρμόδιο για τον έλεγχο των συνταγών. Μετά την ολοκλήρωση του ελέγχου, τα αποτελέσματα αυτού διαβιβάζονται από την ΚΜΕΣ στις Περιφερειακές Διευθύνσεις του ΕΟΠΥΥ για την έκδοση πράξης εκκαθάρισης.

Έως τις 30.6.2017, στην περίπτωση που δεν υφίσταται διανεμητικός λογαριασμός τα τμήματα φαρμακευτικής των Περιφερειακών Διευθύνσεων του ΕΟΠΥΥ παραλαμβάνουν και ελέγχουν λογαριασμούς συμβεβλημένων φαρμακείων και εν συνεχεία τους διαβιβάζουν στην Διεύθυνση Φαρμάκου - Τμήμα Ελέγχου και Επεξεργασίας συνταγών (ΚΜΕΣ). Στην περίπτωση που υφίσταται διανεμητικός λογαριασμός, οι λογαριασμοί φαρμακείων αποστέλλονται απευθείας από τους οικείους Φαρμακευτικούς Συλλόγους στη Διεύθυνση Φαρμάκου - Τμήμα Ελέγχου και Επεξεργασίας συνταγών (ΚΜΕΣ), η οποία και διενεργεί στο σύνολο των λογαριασμών των εδαφίων α' και β' της παρούσας παραγράφου, τον πρόχειρο λογιστικό έλεγχο σύμφωνα με το άρθρο 52 παρ. 3 του ν. 4430/2016 (Α' 205) και φαρμακευτικό έλεγχο. Οι Περιφερειακές Διευθύνσεις του ΕΟΠΥΥ παραλαμβάνουν το σύνολο των λογαριασμών για τους οποίους εκκρεμούν: 1) οφειλές από κατασχέσεις υπέρ τρίτων, 2) οφειλές από συμβάσεις εκχώρησης υπέρ τρίτων και 3) οφειλές υπέρ ΔΟΥ και Ασφαλιστικών Ταμείων και διενεργούν πρόχειρο λογιστικό έλεγχο για τις ανωτέρω περιπτώσεις οφειλών και εν συνεχεία αποστέλλουν αυτούς στην ΚΜΕΣ για τη διενέργεια φαρμακευτικού ελέγχου. Στην περίπτωση λογαριασμών για τους οποίους, μετά την παραλαβή τους από τη Διεύθυνση Φαρμάκου - Τμήμα Ελέγχου και Επεξεργασίας συνταγών (ΚΜΕΣ) προκύπτει οφειλή του προηγούμενου εδαφίου, ο πρόχειρος λογιστικός και φαρμακευτικός έλεγχο διενεργείται από τη Διεύθυνση Φαρμάκου - Τμήμα Ελέγχου και Επεξεργασίας συνταγών (ΚΜΕΣ). Η παρούσα διάταξη έχει αναδρομική ισχύ από 9.9.2013.

β. Στην περίπτωση α' της παρ. 7 του άρθρου 90 του ν. 4368/2016 (Α' 21) διαγράφονται οι λέξεις «πλην φαρμακοποιών». Η διάταξη έχει αναδρομική ισχύ από 1.7.2017.

γ. Στην περίπτωση β' της παρ. 7 του άρθρου 90 του ν. 4368/2016 (Α' 21) η φράση «πλην φαρμακοποιών και νοσοκομείων Ε.Σ.Υ.» αντικαθίσταται με τη φράση «πλην νοσοκομείων Ε.Σ.Υ.». Η διάταξη έχει αναδρομική ισχύ από 1.7.2017.

δ. Στο τέλος της περίπτωσης α' της παρ. 7 του άρθρου 90 του ν. 4368/2016 (Α' 21) προστίθεται εδάφιο ως εξής:

«Έως 30.6.2017 τα Νοσοκομεία του ΕΣΥ, τα στρατιωτικά Νοσοκομεία, τα Νοσοκομεία ειδικού καθεστώτος, τα λοιπά Ν.Π.Δ.Δ. και οι λοιπές δημόσιες δομές παροχής υπηρεσιών υγείας εξαιρούνται της διαδικασίας εκκαθάρισης και εντάσσονται σε αυτή από 1.7.2017.».

9. Για τους Διοικητικούς Υπάλληλους που επανέρχονται μετά τη λήξη της απόσπασής τους ή τοποθετούνται στον ΕΟΠΥΥ προερχόμενοι από Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης που εποπτεύονται από τον Υπουργό Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, δυνάμει των διατάξεων του ν. 3918/2011 (Α' 31), μεταφέρεται αυτοδικαίως και το τμήμα των οικείων πιστώσεων που έχει προβλεφθεί στον προϋπολογισμό των οικείων φορέων και αντιστοιχεί στην καταβλητέα μισθοδοσία τους. Η μεταφορά των πιστώσεων του προηγούμενου εδαφίου συντελείται με την δημοσίευση της προβλεπόμενης από το νόμο διοικητικής πράξης.

10. Η παρ. 1 της περίπτωσης στ' του άρθρου 11 του ν. 4052/2012 (Α' 41), όπως αυτή προστέθηκε με το άρθρο 15 του ν. 4346/2015 (Α' 152) και τροποποιήθηκε με το άρθρο 41 του ν. 4354/2015 (Α' 176), αντικαθίσταται από την έναρξη ισχύος του ν. 4354/2015 ως εξής:

«στ. Καθιερώνεται μηχανισμός αυτόματης επιστροφής (clawback) για τη νοσοκομειακή φαρμακευτική δαπάνη. Το όριο δαπανών των νοσοκομείων του ΕΣΥ, του ΓΝΘ «ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ» και των φαρμακείων του ΕΟΠΥΥ για τη νοσοκομειακή φαρμακευτική δαπάνη πέραν του οποίου εφαρμόζεται ο μηχανισμός αυτόματης επιστροφής (clawback), ορίζεται σε πεντακόσια ενενήντα εκατομμύρια (590.000.000,00) ευρώ για το έτος 2016, από τα οποία τα πεντακόσια δέκα εκατομμύρια (510.000.000,00) ευρώ στα νοσοκομεία του ΕΣΥ, τα δεκατρία εκατομμύρια (13.000.000,00) ευρώ στο ΓΝΘ «ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ» και τα εξήντα επτά εκατομμύρια (67.000.000,00) ευρώ στα φαρμακεία του ΕΟΠΥΥ συμπεριλαμβανομένου ΦΠΑ. Για το έτος 2017, το όριο δαπανών των δημόσιων νοσοκομείων και των φαρμακείων του ΕΟΠΥΥ για τη νοσοκομειακή φαρμακευτική δαπάνη, πέραν του οποίου εφαρμόζεται ο μηχανισμός αυτόματης επιστροφής (clawback), ορίζεται σε πεντακόσια πενήντα εκατομμύρια (550.000.000,00) ευρώ, από τα οποία τετρακόσια ενενήντα δύο εκατομμύρια και εκατό χιλιάδες (492.100.000,00) ευρώ στα δημόσια νοσοκομεία και πενήντα επτά εκατομμύρια εννιακόσιες χιλιάδες (57.900.000,00) ευρώ στα φαρμακεία του ΕΟΠΥΥ συμπεριλαμβανομένου ΦΠΑ, για δε το έτος 2018 ορίζεται σε πεντακόσια τριάντα εκατομμύρια (530.000.000,00) ευρώ από τα οποία τετρακόσια εβδομήντα τέσσερα εκατομμύρια διακόσιες χι-



λιάδες (474.200.000,00) ευρώ στα δημόσια νοσοκομεία και πενήντα πέντε εκατομμύρια οκτακόσιες χιλιάδες (55.800.000,00) ευρώ στα φαρμακεία του ΕΟΠΥΥ συμπεριλαμβανομένου ΦΠΑ.

Ο υπολογισμός και η επιβολή του ποσού επιστροφής για τη φαρμακευτική δαπάνη των νοσοκομείων του ΕΣΥ και του ΓΝΘ «ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ», ανά φαρμακευτική εταιρεία ή ΚΑΚ, γίνεται από τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Υγείας. Ο υπολογισμός και η επιβολή του ποσού επιστροφής για τη νοσοκομειακή φαρμακευτική δαπάνη του ΕΟΠΥΥ ανά φαρμακευτική εταιρεία ή ΚΑΚ, γίνεται από τον ΕΟΠΥΥ. Ο υπολογισμός και η επιβολή του ποσού επιστροφής για τη νοσοκομειακή φαρμακευτική δαπάνη γίνεται σε εξαμηνιαία βάση. Για το ΓΝΘ «ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ», στην πρώτη εφαρμογή του παρόντος, κατά το έτος 2016, δύναται να γίνει σε ετήσια βάση. Δεν αναζητείται τυχόν υπολογιζόμενο ποσό επιστροφής από φορείς που ανήκουν στο δημόσιο τομέα.

Η φαρμακευτική δαπάνη που υπερβαίνει τα παραπάνω καθορισμένα όρια, επιστρέφεται από τις φαρμακευτικές εταιρείες ή τους κατόχους άδειας κυκλοφορίας και συνιστά έσοδο των νοσοκομείων και του ΕΟΠΥΥ, καταβάλλεται σε τραπεζικό λογαριασμό που ορίζεται από τα νοσοκομεία και τον ΕΟΠΥΥ ή συμψηφίζεται με οφειλές για την προμήθεια φαρμακευτικών προϊόντων. Στην περίπτωση του συμψηφισμού για το εν λόγω έσοδο εκδίδεται από τις φαρμακευτικές εταιρείες ή τους κατόχους άδειας κυκλοφορίας ειδικό παραστατικό συμψηφισμού με τη μορφή ισόποσου πιστωτικού τιμολογίου για το σύνολο των τιμολογίων που αναφέρονται σε αγορές πέραν του ορίου της φαρμακευτικής δαπάνης για τη συγκεκριμένη περίοδο εφαρμογής του μηχανισμού αυτόματης επιστροφής. Το εν λόγω ειδικό παραστατικό δεν τροποποιεί την συνολική αξία αγορών φαρμακευτικού υλικού δεδομένου ότι αποτελεί ποσό επιστροφής (clawback).

Τυχόν αποκλίσεις στα στοιχεία της νοσοκομειακής φαρμακευτικής δαπάνης βάσει των οποίων υπολογίζεται για κάθε νοσοκομείο το ποσό επιστροφής, καθώς και διαφορές επί των επιβαλλόμενων ποσών επιστροφής, συνυπολογίζονται και συμψηφίζονται σε επόμενη εφαρμογή του μηχανισμού αυτόματης επιστροφής νοσοκομειακής φαρμακευτικής δαπάνης (clawback) ή σε μελλοντικές συναλλαγές.»

11. Στο άρθρο 29 του ν. 3918/2011 (Α' 31) προστίθεται παράγραφος 7 ως ακολούθως:

«7. Αποφάσεις καταλογισμού αχρεωστήτως καταβληθεισών παροχών υγείας σε είδος, οι οποίες εκδόθηκαν, από τις αρμόδιες υπηρεσίες του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, έως τη δημοσίευση του παρόντος και αφορούν παροχές που χορηγήθηκαν μετά τη θέση σε ισχύ του Ενιαίου Κανονισμού Παροχών Υγείας του ΕΟΠΥΥ, διατηρούνται σε ισχύ.

Από 1.1.2017 παροχές υγείας σε είδος που χορηγήθηκαν αχρεώστητα αναζητούνται αποκλειστικά από τον ΕΟΠΥΥ, ανεξαρτήτως χρονικής περιόδου χορήγησης των παροχών αυτών. Αξιώσεις του ΕΟΠΥΥ που αφορούν την επιστροφή αχρεωστήτως καταβληθεισών παροχών παραγράφονται μετά εικοσαετία από την τελευταία καταβολή. Το αυτό ισχύει και για αξιώσεις του προηγούμενου

εδαφίου, οι οποίες περιήλθαν στον φορέα σύμφωνα με τις διατάξεις περί καθολικής διαδοχής.»

12. Η διάρκεια των μεταβατικών περιόδων της περίπτωσης γ' της παρ. 6 του άρθρου 54 του ν. 4178/2013 (Α' 174) παρατείνεται αναδρομικά από τη λήξη της, μέχρι τις 31.12.2017. Το ίδιο χρονικό διάστημα, η διάταξη της παρ. 5 του άρθρου 54 του ν. 4178/2013 ισχύει παράλληλα.

#### Άρθρο 35

Η παρ. 2 του άρθρου 77 του ν. 4257/2014 (Α' 93) αντικαθίσταται ως εξής:

«2. Η έναρξη εφαρμογής του ειδικού τέλους ταφής που προβλέπεται στην παρ. 1 του άρθρου 43 του ν. 4042/2012 (Α' 24) αναστέλλεται μέχρι 31.12.2017.»

#### Άρθρο 36

Η παρ. 7 του άρθρου 10 του ν. 4315/2014 επαναδιατυπώνεται και συμπληρώνεται ως ακολούθως:

«7. Εντός οικισμών προ του 1923 και εντός οικισμών μέχρι 2.000 κατοίκους, επιτρέπεται:

α. για την ανέγερση νέων ιερών ναών του ν. 590/1977, η καθ' ύψος υπέρβαση αυτών με ανώτατο όριο τα 15 μέτρα, κατά παρέκκλιση των οριζόμενων όρων και περιορισμών δόμησης της περιοχής,

β. για την επισκευή και την προσθήκη κωδωνοστασίων επί υφιστάμενων ιερών ναών του ν. 590/1977, η καθ' ύψος υπέρβαση αυτών με ανώτατο όριο εκείνο των ήδη υπάρχοντων κωδωνοστασίων επί του υφιστάμενου ιερού ναού, κατά παρέκκλιση των οριζόμενων όρων και περιορισμών δόμησης της περιοχής.

Η παρέκκλιση των περιπτώσεων α' ή β' εγκρίνεται με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, έπειτα από γνώμη του αρμόδιου οργάνου.»

#### Άρθρο 37

Στην παρ. 3 του άρθρου 47B του ν. 998/1979, ως ισχύει, προστίθεται εδάφιο ως εξής:

«Αναστέλλεται η λήψη και εφαρμογή διοικητικών πράξεων και πρωτοκόλλων για την προστασία των εκτάσεων της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου από την ημερομηνία κατάθεσης αίτησης υπαγωγής στο παρόν άρθρο και έως την οριστική γνωμοδότηση των αρμοδίων υπηρεσιών. Αναστέλλεται επίσης η κήρυξη των αιτούμενων εκτάσεων ως αναδασωτέων έως το ως ανωτέρω αναφερόμενο χρονικό διάστημα. Η εφαρμογή της παρούσας διάταξης έχει εφαρμογή και για όσες αιτήσεις έχουν ήδη κατατεθεί μέχρι την έναρξη ισχύος του παρόντος.»

#### Άρθρο 38

Αποφάσεις Νομαρχών, για μεταβιβάσεις κοινόχρηστων γαιών, που υφίστανται στα αρχεία των δημόσιων υπηρεσιών και έχουν μεταγραφεί στο αρμόδιο Υποθηκοφυλάκειο και για οποιονδήποτε λόγο δεν δημοσιεύθηκαν στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, υποχρεωτικά δημοσιεύονται, με απόφαση του αρμόδιου Γενικού Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης, συνοδευόμενες με τις σχετικές αποφάσεις που εκδόθηκαν από τον αρμόδιο Νομόρχη.

**Άρθρο 39**

Στο τέλος της παρ. 7 του άρθρου 11 του ν. 4342/2015 (άρθρο 9 της Οδηγίας 2012/27/ΕΕ) προστίθεται παράγραφος 8 ως ακολούθως:

«8. Για την τοποθέτηση μετρητικών ή ρυθμιστικών διατάξεων ενέργειας ή ανεξάρτητων μονάδων θέρμανσης σε μεμονωμένες ιδιοκτησίες καταναλωτών σε υφιστάμενα πριν από την έναρξη εφαρμογής του παρόντος νόμου κτίρια, καθώς και σε όσα κτίρια ανεγερθούν μετά την έναρξη εφαρμογής αυτού, δεν απαιτείται προηγούμενη έγκριση ή απόφαση οργάνου ή ενημέρωση ή άδεια άλλης αρχής ή φορέα, πέραν των πιστοποιημένων φορέων παροχής ή εγκατάστασης όπου αυτό απαιτείται.»

**Άρθρο 40**

Η διάρκεια του προγράμματος «ΘΗΣΕΑΣ», η οποία παρατάθηκε ως 31.12.2016 με το άρθρο 9 της από 31.12.2015 Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου με τίτλο «Ρύθμιση κατεπειγόντων θεμάτων των Υπουργείων Οικονομικών, Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης, Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής, Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Εθνικής Άμυνας, Υγείας και Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού και της ΕΡΤ Α.Ε.», όπως αυτή κυρώθηκε με το άρθρο δεύτερο του ν. 4366/2016 (Α' 18), παρατείνεται έως 30.6.2017.

**Άρθρο 41**

Στην παρ. 4β' του άρθρου 51 του ν. 4407/2016 (Α' 134) προστίθεται τελευταίο εδάφιο ως εξής:

«Στις περιπτώσεις που δεν υπάρχει δυνατότητα αναδρομικής ισχύος στις αποφάσεις ένταξης των σχετικών Πράξεων τότε η εν λόγω χρηματοδότηση καλύπτεται από πόρους του άρθρου 259 του ν. 3852/2010 (Α' 87).»

**Άρθρο 42**

Διαγράφονται από χρηματικούς καταλόγους βεβαιώσεις που αφορούν πρόστιμα που αναφέρονται στη δημοσιοποίηση των στοιχείων στην Κεντρική Βάση Δεδομένων των άρθρων 9, 10 και 11 του ν. 3870/2010, συνυπολογιζομένων των προϋποθέσεων του άρθρου 22 του ν. 4147/2013, όπως έχει τροποποιηθεί και συμπληρωθεί με το άρθρο 72 του ν. 4257/2014.

**Άρθρο 43**

Το άρθρο 23 του ν. 4178/2013 τροποποιείται ως εξής: Στην παρ. 1 περίπτωση α' όπου αναφέρεται η προθεσμία των τριών (3) ετών, τροποποιείται σε προθεσμία τεσσάρων (4) ετών.

Στην παρ.1 περίπτωση β' όπου αναφέρεται η προθεσμία των τριών (3) ετών, παρατείνεται σε προθεσμία τεσσάρων (4) ετών.

**Άρθρο 44**

1. Το τελευταίο εδάφιο της παρ. 2 του άρθρου 161 του ν. 3584/2007 (Α' 143) αντικαθίσταται ως εξής:

«Ο Γενικός Γραμματέας πρέπει να κατέχει πτυχίο ή δίπλωμα σχολής Πανεπιστημιακής ή Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (ΠΕ ή ΤΕ), όπως προβλέπεται στο άρθρο 82.»

2. Η περίπτωση β' της παρ. 3 του άρθρου 163 του ν. 3584/2007 (Α' 143) αντικαθίσταται ως εξής:

«β. πτυχίο ή δίπλωμα σχολής Πανεπιστημιακής ή Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (ΠΕ ή ΤΕ), όπως προβλέπεται στο άρθρο 82.»

3. Οι παράγραφοι 1 και 2 ισχύουν από 29.12.2010.

**Άρθρο 45**

Το προσωπικό που υπήχθη στην παρ. 2 στοιχείο δ' του άρθρου 92 του ν. 4182/2013 και εν συνεχεία, αφού πρώτα ετέθη σε διαθεσιμότητα κατ' επιταγή του ν. 4172/2013, επανήλθε στην οργανική του θέση με τις διατάξεις του ν. 4325/2015, αποσπάται με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών για διάστημα τεσσάρων ετών, από την έναρξη ισχύος του παρόντος, προς στελέχωση του Σώματος Ελεγκτών Παιγνίων, χωρίς γνώμη υπηρεσιακών συμβουλίων ή άλλων κατά περίπτωση αρμοδίων οργάνων και κατά παρέκκλιση των κειμένων διατάξεων. Η περίοδος αυτή μπορεί να παρατείνεται, μετά από πρόταση της ΕΕΕΠ, με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών. Με όμοια απόφαση μπορεί να διακόπτεται η απόσπαση πριν τη λήξη της. Με τη λήξη του χρονικού διαστήματος οι αποσπασθέντες επιστρέφουν στις οργανικές τους θέσεις.

**Άρθρο 46**

1. Το τελευταίο εδάφιο της περίπτωσης β' της παρ. 2 του άρθρου 49 του ν. 4412/2016 (Α' 147) και το τελευταίο εδάφιο της παρ. 2 του άρθρου 29 του ν. 4413/2016 (Α' 148) αντικαθίσταται ως εξής:

«Προϋπόθεση για την εκκίνηση της διαδικασίας ανάθεσης δημόσιας σύμβασης έργου ή σύμβασης παραχώρησης έργου αποτελεί να έχει συζητηθεί ενώπιον του αρμοδίου δικαστηρίου η αίτηση προσωρινού ή οριστικού καθορισμού αποζημίωσης ή η αίτηση παροχής άδειας πραγματοποίησης εργασιών κατά τις διατάξεις του άρθρου 7Α του ν. 2882/2001 (Α' 17), όπως ισχύει ή να έχει εκδοθεί η απόφαση επίταξης και να έχει εγκριθεί το οικείο πρακτικό ζημιών των απαλλοτριούμενων ακινήτων. Πλην, των έργων που έχουν υπαχθεί στις διατάξεις του άρθρου 7Α του ν. 2882/2001 (Α' 17), όπως ισχύει, σε κάθε άλλη περίπτωση η απόφαση κατακύρωσης της περίπτωσης γ' της παραγράφου 3 του άρθρου 105 του παρόντος δεν κοινοποιείται στον προσωρινό ανάδοχο, αν δεν εξασφαλίζονται επαρκή μέτρα εργασίας για την εκκίνηση της εκτέλεσης του έργου. Η κατά το προηγούμενο εδάφιο μη κοινοποίηση στον ανάδοχο της απόφασης κατακύρωσης δεν μπορεί να υπερβεί τους έξι (6) μήνες.»

2. Οι υποπεριπτώσεις γγ' και δδ' της περίπτωσης β' του άρθρου 93 του ν. 4412/2016 (Α' 147) καταργούνται.

3. Στο τέλος της παρ. 12 του άρθρου 376 του ν. 4412/2016 (Α' 147) προστίθεται εδάφιο ως εξής:

«Ειδικά για τις συμβάσεις άνω των 60.000 ευρώ χωρίς Φ.Π.Α., το, κατά το άρθρο 127 του παρόντος, ύψος του παραβόλου υπέρ του Δημοσίου δεν υπερβαίνει τα 600 ευρώ.»

4. Στην περίπτωση α' της παρ. 2 του άρθρου 187 του ν. 4412/2016 (Α'147) η φράση «άτοκη προκαταβολή» αντικαθίσταται από τη φράση «έντοκη προκαταβολή».

#### Άρθρο 47

Στο τέλος της παρ. 2 του άρθρου 15 του π.δ. 112/2014 (Α' 179) προστίθεται στοιχείο γ' ως εξής:

«γ) Την υποστήριξη του Τεχνικού Συμβουλίου, το οποίο συνεστήθη στο Υπουργείο Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού με το π.δ. 100/2016 σε θέματα δημοσίων έργων του Υπουργείου Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού προκειμένου να γνωμοδοτεί για θέματα που ορίζει η οικεία νομοθεσία για τα δημόσια έργα όταν κύριος και φορέας κατασκευής του έργου είναι το Υπουργείο Τουρισμού.».

#### Άρθρο 48

Στην παρ. 9 του άρθρου 15 του ν. 4404/2016 (Α' 126) όπως αντικαταστάθηκε με την παρ. 2 του άρθρου 75 του ν. 4413/2016 (Α' 148), η φράση «μέχρι 31.12.2016» αντικαθίσταται με τη φράση «μέχρι 30.6.2017».

#### Άρθρο 49

Στο τέλος του άρθρου 38 του ν. 4315/2014 προστίθεται το εδάφιο:

«Οι δικαιούχοι στεγαστικής συνδρομής, για την αποκατάσταση κτηρίων πληγέντων από φυσικές καταστροφές (σεισμούς, πυρκαγιές, πλημμύρες κ.λπ.), καθώς και οι δικαιούχοι επιδότησης ενοικίου ή φιλοξενίας για την προσωρινή τους στέγαση απαλλάσσονται από την υποχρέωση προσκόμισης φορολογικής και ασφαλιστικής ενημερότητας, κατά τη διαδικασία υποβολής δικαιολογητικών για τη χορήγηση στεγαστικής συνδρομής και επιδότησης ενοικίου ή φιλοξενίας, ενώ οι σχετικές οικονομικές ενισχύσεις δεν κατάσχονται ούτε συμψηφίζονται με οφειλές των δικαιούχων προς το Δημόσιο, τα Ασφαλιστικά Ταμεία, Πιστωτικά Ιδρύματα ή άλλους Φορείς, καταβάλλονται δε εξ ολοκλήρου, χωρίς καμία κράτηση υπέρ του Δημοσίου ή τρίτων και δεν υπόκεινται σε φορολογία. Τυχόν συμψηφισθέντα ή κατασχεθέντα ποσά, δεν αναζητούνται, αλλά αποδίδονται στους δικαιούχους.».

#### Άρθρο 50

Στο άρθρο 19 της παρ. 1 του ν. 4440/2016 (Α'224) προστίθεται νέα περίπτωση ιβ' ως εξής:

«ιβ. Στην Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους (άρθρο 78 του ν. 4389/2016, Α' 94).».

#### Άρθρο 51

Τα Ν.Π.Ι.Δ. με την επωνυμία: α) Σύλλογος Κρητών Ελληνικού «Ο Ψηλορείτης», β) Πολιτιστικού Κέντρου Εργαζομένων Ολυμπιακής Αεροπορίας και γ) Ναυτικός Αθλητικός Όμιλος Ελληνικού «Ο Ιππόκαμπος», απαλλάσσονται από την υποχρέωση καταβολής οποιοσδήποτε οφειλής, κεφαλαίου και προσαυξήσεων που βεβαιώθηκαν από τις αρμόδιες υπηρεσίες, από το έτος 2008 και αφορούν σε αποζημίωση για αυθαίρετη χρήση δημόσιου κτίσματος ή χώρου εντός της πρώην Αμερικανικής βάσης Ελληνικού, του πρώην αεροδρομίου Ελληνικού και των αθλητικών εγκαταστάσεων του Αγίου Κοσμά (ΕΑΚΝ).

#### Άρθρο 52

1. Στο τέλος της παρ. 3 του άρθρου 41 του ν. 4129/2013 (Α'52) «Κύρωση του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο», όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, προστίθεται εδάφιο ως ακολούθως: «Από την 1η Ιανουαρίου 2015, οι Ιερές Μονές του Αγίου Όρους εξαιρούνται από την υποχρέωση της παρούσας παραγράφου.».

2. Μετά το β' εδάφιο του άρθρου 2 του ν. 1166/1981 (Α' 161) «Περί συστάσεως ετησίας οικονομικής χορηγίας του Δημοσίου προς τας Ιεράς Μονάς του Αγίου Όρους», όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, προστίθεται εδάφιο ως ακολούθως:

«Από την 1η Ιανουαρίου 2016, το ποσόν της ετησίας αυτής χορηγίας είναι ακατάσχετο.».

3. Η παρ. 4 του άρθρου 23 του ν. 3427/2005 (Α' 312) «Φόρος προστιθέμενης αξίας στις νέες οικοδομές, μεταβολές στη φορολογία κεφαλαίου και άλλες διατάξεις», όπως ισχύει, έχει εφαρμογή και όσον αφορά στην υποχρέωση υποβολής δήλωσης στοιχείων ακινήτων (Ε9) προγενέστερων ετών, ως προς τα πρόσωπα της υποπερίπτωσης β' της περίπτωσης στ' της παρ. 1 του άρθρου 3 του ν. 4223/2013 (Α' 287).

#### Άρθρο 53

1. Οι μισθώσεις των χειμερινών και θερινών κινηματογράφων και θεάτρων, διατηρητέων και μη, που λήγουν σύμφωνα με το άρθρο 15 παρ. 11 του ν. 4013/2011 (Α'204), στις 31 Δεκεμβρίου 2016 ή θα λήξουν για οποιονδήποτε λόγο μετά τις 31 Δεκεμβρίου 2016, παρατείνονται αυτοδικαίως έως τις 31 Δεκεμβρίου 2021. Σε όλες τις παραπάνω περιπτώσεις δεν επιτρέπεται αύξηση του καταβαλλόμενου, κατά το χρόνο έναρξης ισχύος του παρόντος, μισθώματος έως τις 31 Δεκεμβρίου 2021.

2. Τροποποιείται η παρ. 11 του άρθρου 15 του ν. 4013/2011 (Α' 204), η οποία έχει ως εξής:

«11. Οι μισθώσεις των χειμερινών και θερινών κινηματογράφων και θεάτρων, διατηρητέων και μη, που λήγουν, σύμφωνα με το άρθρο 23 παρ.1 του ν. 3728/2008 (Α'258), την 31η Δεκεμβρίου 2011, παρατείνονται αυτοδικαίως μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2016. Επίσης, παρατείνονται αυτοδικαίως, μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2016, όσες μισθώσεις κινηματογράφων και θεάτρων λήγουν, για οποιονδήποτε λόγο, μετά την 31η Δεκεμβρίου 2011. Στις παραπάνω περιπτώσεις δεν επιτρέπεται έως την 31η Δεκεμβρίου 2016 αύξηση του καταβαλλόμενου κατά το χρόνο δημοσίευσης του παρόντος μισθώματος.».

#### Άρθρο 54

1. Η περίπτωση ιγ' της παρ. 1 του άρθρου 72 του ν. 3852/2010 (Α' 87) αντικαθίσταται ως εξής:

«ιγ) αποφασίζει για την άσκηση ή μη όλων των ένδικων βοηθημάτων και των ένδικων μέσων, καθώς και για την παραίτηση από αυτά».

2. Το δεύτερο εδάφιο της παρ. 2 του άρθρου 72 του ν. 3852/2010 καταργείται.

3. Η περίπτωση ι' της παρ. 1 του άρθρου 176 του ν. 3852/2010 αντικαθίσταται ως εξής:

«ι) Την απόφαση για την άσκηση ή μη όλων των ένδικων βοηθημάτων και των ένδικων μέσων, καθώς και για την παραίτηση από αυτά».



4. Το δεύτερο εδάφιο της περίπτωσης ιβ' της παρ. 1 του άρθρου 176 του ν. 3852/2010 καταργείται.

5. Αποφάσεις αρμοδίων οργάνων Ο.Τ.Α. α' ή β' βαθμού περί μη άσκησης ή περί παραίτησης από ένδικο μέσο, οι οποίες εκδόθηκαν ως την έναρξη ισχύος του παρόντος, θεωρούνται, ως προς όλες τις συνέπειες τους, νόμιμες.

#### Άρθρο 55

Η εφαρμογή της υποπαραγράφου 2 της παρ. 13 του

Παραγγέλλομε τη δημοσίευση του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και την εκτέλεσή του ως νόμου του Κράτους.

Αθήνα, 23 Δεκεμβρίου 2016

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας

**ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ Β. ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ**

άρθρου 85 του ν. 3842/2010 αναστέλλεται για χρονικό διάστημα έξι (6) μηνών, ήτοι μέχρι τις 30.6.2017.

#### Άρθρο 56

##### Έναρξη ισχύος

Η ισχύς του παρόντος νόμου αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά στις επιμέρους διατάξεις του.

#### Οι Υπουργοί

Εσωτερικών

**ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΣΚΟΥΡΛΕΤΗΣ**

Οικονομίας και Ανάπτυξης

**ΔΗΜΟΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ**

Αναπληρωτής Υπουργός  
Οικονομίας και Ανάπτυξης

**ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΧΑΡΙΤΣΗΣ**

Ψηφιακής Πολιτικής,  
Τηλεπικοινωνιών και Ενημέρωσης

**ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΠΠΑΣ**

Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης  
και Κοινωνικής Αλληλεγγύης

**ΕΥΤΥΧΙΑ ΑΧΤΣΙΟΓΛΟΥ**

Αναπληρώτρια Υπουργός  
Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης  
και Κοινωνικής Αλληλεγγύης

**ΟΥΡΑΝΙΑ ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ**

Υφυπουργός  
Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης  
και Κοινωνικής Αλληλεγγύης

**ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ**

Δικαιοσύνης, Διαφάνειας  
και Ανθρωπίνων  
Δικαιωμάτων

**ΣΤΑΥΡΟΣ ΚΟΝΤΟΝΗΣ**

Οικονομικών

**ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ ΤΣΑΚΑΛΩΤΟΣ**

Αναπληρωτής Υπουργός  
Οικονομικών

**ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΟΥΛΙΑΡΑΚΗΣ**

Υφυπουργός  
Οικονομικών

**ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΠΑΠΑΝΑΤΣΙΟΥ**

Αναπληρωτής Υπουργός  
Υγείας

**ΠΑΥΛΟΣ ΠΟΛΑΚΗΣ**

Διοικητικής  
Ανασυγκρότησης

**ΟΛΓΑ ΓΕΡΟΒΑΣΙΛΗ**

Πολιτισμού και  
Αθλητισμού

**ΛΥΔΙΑ ΚΟΝΙΟΡΔΟΥ**

Περιβάλλοντος  
και Ενέργειας

**ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΑΘΑΚΗΣ**

Αναπληρωτής Υπουργός  
Περιβάλλοντος και Ενέργειας

**ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΦΑΜΕΛΛΟΣ**

Υποδομών  
και Μεταφορών

**ΧΡΗΣΤΟΣ ΣΠΙΡΤΖΗΣ**

Θεωρήθηκε και τέθηκε η Μεγάλη Σφραγίδα του Κράτους.

Αθήνα, 23 Δεκεμβρίου 2016

Ο επί της Δικαιοσύνης Υπουργός

**ΣΤΑΥΡΟΣ ΚΟΝΤΟΝΗΣ**